

Kodeks karny. Komentarz

Wydanie 8.

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

1. Kodeks karny¹

z dnia 6 czerwca 1997 r. (Dz.U. Nr 88, poz. 553)

Tekst jednolity z dnia 28 kwietnia 2022 r. (Dz.U. z 2022 r. poz. 1138)²

(zm.: Dz.U. 2022, poz. 1726, poz. 1855, poz. 2339, poz. 2600; 2023, poz. 289, poz. 818, poz. 852, poz. 1234, poz. 1834, poz. 1963)

---

¹ Odnośnik dodany ustawą z dnia 14.04.2023 r. (Dz.U. z 2023 r. poz. 818), która wchodzi w życie 13.05.2023 r.
Odnosić: Niniejsza ustawa w zakresie swojej regulacji realizuje postanowienia:

- 1) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1673 z dnia 23 października 2018 r. w sprawie zwalczania prania pieniędzy za pomocą środków prawnych (Dz.Urz. UE L 284 z 12.11.2018, str. 22);
- 2) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/713 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie zwalczania fałszowania i oszustw związanych z bezgotówkowymi środkami płatniczymi, zastępującej decyzję ramową Rady 2001/413/WSiSW (Dz.Urz. UE L 123 z 10.05.2019, str. 18);
- 3) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/93/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępującej decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW (Dz.Urz. UE L 335 z 17.12.2011, str. 1 oraz Dz.Urz. UE L 18 z 21.01.2012, str. 7).

² Tekst jednolity ogłoszono dnia 30.05.2022 r.

Część ogólna

Rozdział I. Zasady odpowiedzialności karnej

Literatura: *M. Banasiewicz*, Z problematyki odpowiedzialności karnej za błąd w sztuce lekarskiej, NKPK 2009, t. XXIV; *K. Banasik*, Dolus generalis w nauce polskiej i austriackiej, Prok. i Pr. 2013, Nr 11; *K. Banasik*, Karalność a struktura przestępstwa, PiP 2017, Nr 4; *K. Banasik*, Nieumyślność w świetle propozycji nowelizacji kodeksu karnego, Pal. 2013, Nr 7–8; *K. Banasik*, Przedmiot przestępstwa a przedmiot wykonawczy, PiP 2019, Nr 12; *K. Banasik*, Przesłanki trwałe i delikty trwałe, Prok. i Pr. 2013, Nr 7–8; *Z. Banaszczyk*, *P. Granecki*, O istocie należytej staranności, Pal. 2002, Nr 7–8; *A. Barczak-Oplustil*, Glosa do post. SN z 15.2.2012 r., II KK 193/11, CzPKiNP 2012, Nr 4; *A. Barczak-Oplustil*, Obowiązki zasady nullum crimen sine lege. Wybrane problemy, CzPKiNP 2013, Nr 3; *A. Barczak-Oplustil*, Prezydencki projekt nowelizacji Kodeksu karnego i ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, CzPKiNP 2016, Nr 3; *A. Barczak-Oplustil*, Sporne zagadnienia istoty winy w prawie karnym. Zarys problemu, CzPKiNP 2005, Nr 2; *A. Barczak-Oplustil*, Wejście w życie regulacji prawa Unii Europejskiej a zakres odpowiedzialności karnej za czyn zabroniony opisany w formie blankietu (studium przypadku) CzPKiNP 2017, Nr 1; *A. Barczak-Oplustil*, Zasada koincydencji winy i czynu w Kodeksie karnym, Kraków 2016; *A. Barczak-Oplustil*, *W. Górski*, *M. Iwański*, *M. Małecki*, *K. Mamak*, *S. Tarapata*, *W. Zontek*, Niekonstytucyjna nowelizacja Kodeksu karnego w związku z epidemią COVID-19, CzPKiNP 2020, Nr 2; *J. Baściuk*, *P. Ochman*, *K. Ondrysz*, Problematyka czasu w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych na tle przepisów kodeksowych, NKPK 2009, t. XXIV; *D. Bek*, Obrona przez kulturę. Analiza na gruncie polskiego prawa karnego, Warszawa 2018; *M. Bernacka-Stemion*, Przedawnienie karalności w przypadku przestępstw kwalifikowanych kumulatywnie (na marginesie uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 września 2018 r., I KZP 7/18), CzPKiNP 2019, Nr 1; *M. Bielski*, Koncepcja kontratypów jako okoliczności wyłączających karalność, CzPKiNP 2010, Nr 2; *M. Bielski*, Kryteria obiektywnego przypisania skutku na tle współczesnej polskiej dogmatyki prawa karnego, w: *P. Kardas*, *T. Sroka*, *W. Wróbel* (red.), Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla, t. 2, Warszawa 2012; *M. Bielski*, Naruszenie reguł ostrożności czy nadmierna ryzykowność zachowania jako właściwe kryterium prawnokarnego przypisania skutku, CzPKiNP 2004, Nr 1; *M. Bielski*, Obiektywne przypisanie skutku przestępnego w przypadku kolizji odpowiedzialności za skutek, PiP 2005, Nr 10; *M. Bielski*, Prawnokarne przypisanie konkretnego skutku w postaci konkretnego narażenia na niebezpieczeństwo – uwagi na marginesie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2004 r., V KK 37/04, PS 2005, Nr 4; *A. Błachnio*, Miejsce popełnienia czynu zabronionego przez podlegacza i pomocnika – zarys problematyki, Pal. 2006, Nr 7–8; *M. Błaszczuk*, *A. Zientara*, Czyn i jego znamienność w strukturze przestępstwa- zarys problematyki, w: *M. Błaszczuk*, *A. Zientara* (red.), Interdyscyplinarność – w nauce najciekawsze rzeczy dzieją się na styku różnych dziedzin. Księga jubileuszowa Profesor Małgorzaty Król-Bogomilskiej, Warszawa 2021; *M. Bojarski*, W kwestii odgraniczenia wykroczeń od przestępstw, AUWr 1991, Nr 28; *M. Bojarski*, *M. Rogacka-Rzewnicka*, Opinia o projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (RL-0303-2/14), PL 2014, Nr 2; *T. Bojarski*, Kilka uwag w kwestii zbiegu przestępstw i zbiegu przepisów, w: *A. Dębiński i in.* (red.), *Hominum causa omne ius constitutum est*. Księga jubileuszowa ku czci Profesora Alicji Grześkowiak, Lublin 2006; *T. Bojarski*, Tradycja i postęp w nowelizacji prawa karnego – od Makarewicza do stanu obecnego, Lublin 2008; *T. Bojarski*, Umyślność i nieumyślność w granicach jednego typu czynu zabronionego – uwagi ogólne, w: *P. Kardas*, *T. Sroka*, *W. Wróbel* (red.), Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla, t. 2, Warszawa 2012; *T. Bojarski*, *E. Kruk*, *E. Skrętowicz*, Postępowanie w sprawach nieletnich. Komentarz, Warszawa 2016; *K. Buczkowski*, Wymiar sprawiedliwości wobec nieletnich w wybranych krajach, Warszawa 2018; *M. Budyn-Kulik*, Fikcja umyślności w prawie karnym z perspektywy psychologii, w: *M. Błaszczuk*, *A. Zientara* (red.), Interdyscyplinarność – w nauce najciekawsze rzeczy dzieją się na styku różnych dziedzin. Księga jubileuszowa Profesor Małgorzaty Król-Bogomilskiej, Warszawa 2021; *M. Budyn-Kulik*, Glosa do wyr. SA w Białymstoku z 5.3.2013 r., II AKA 24/13, CzPKiNP 2014, Nr 1; *M. Budyn-Kulik*, Glosa do wyr. SA w Szczecinie z 26.4.2017 r., II AKA 191/16, SIL 2018, vol. XXVII, Nr 2; *M. Budyn-Kulik*, Glosa do wyr. SN z 25.1.2017 r., II KK 104/16, CzPKiNP 2017, Nr 3; *M. Budyn-Kulik*, Wpływ osobowości sprawcy na ocenę podstaw i zakresu odpowiedzialności karnej, w: *J. Giezek*, *D. Gruszecka*, *T. Kalisz* (red.), Księga Jubileuszowa Profesora Tomasza Kaczmarska, NKPK 2017, t. XLIII; *K. Burdziak*, Sposób ustalania dolnej granicy wieku odpowiedzialności karnej (polemika z M. Nawrockim), PiP 2021, Nr 5; *P. Burzyński*, Ustawowe określenie sankcji karnej, Warszawa 2008; *M. Byczyk*, Czyn nieostrożny

jako podstawa odpowiedzialności karnej, IN 2014, Nr 4; *R. Cała-Wacinkiewicz, K. Kuniewicz, B. Kanarek*, Reguły konstytucyjne w materialnym prawie karnym na przykładzie definicji legalnych czasu i miejsca popełnienia czynu zabronionego, w: *D. Ambrożuk i in.*, O pojmowaniu prawa i prawoznawstwa. Profesorowi Stanisławowi Czepicie in memoriam, Warszawa 2021; *W. Chudy*, Filozofia wieczysta w czas przełomu, Lublin 2009; *F. Cieply*, Konstytucyjne podstawy rozstrzygnięcia sporów odnoszących się do człowieka jako sprawcy czynu karnoprawnie relewantnego, CzPKiNP 2017, Nr 2; *M. Cieślak*, O węzłowych pojęciach związanych z sensem kary, NP 1969, Nr 12; *M. Cieślak*, Zasada humanizmu jako naczelna dyrektywa w sferze prawa karnego, ZNUG 1985, Nr 13; *R. Citowicz*, Spory wokół rozumienia umyślności i jej postaci, Prok. i Pr. 1999, Nr 6; *Z. Cwiągalski*, Błąd co do bezprawności czynu w polskim prawie karnym. Zagadnienia teorii i praktyki, Kraków 1991; *Z. Cwiągalski*, Znamiona normatywne w kodeksie karnym, w: *Z. Cwiągalski, M. Szewczyk, S. Waltoś, A. Zoll* (red.), Problemy odpowiedzialności karnej. Księga ku czci Profesora Kazimierza Buchały, Kraków 1994; *P. Cychorz*, Konstytucyjny standard prawa karnego w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, Kraków 2017; *W. Czapliński, A. Wyrozumski*, Sędzia krajowy wobec prawa międzynarodowego, Warszawa 2001; *P. Czarnecki*, Status nieletniego w postępowaniu w sprawach nieletnich, PS 2016, Nr 9; *P. Daniluk*, O młodocianym w ujęciu kodeksu karnego, SP 2014, Nr 2; *K. Daszkiewicz*, Kary za przestępstwa ciągłe i ciągi przestępstw, Prok. i Pr. 2000, Nr 5; *K. Daszkiewicz*, Kodeks karny z 1997 r. Uwagi krytyczne, Gdańsk 2001; *K. Daszkiewicz*, Odpowiedzialność karna nieletnich (w świetle kodeksu karnego z 6 czerwca 1997 r.), Pal. 1999, Nr 1–2; *K. Daszkiewicz*, Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu. Rozdział XIX Kodeksu karnego. Komentarz, Warszawa 2000; *K. Daszkiewicz*, Przestępstwo ciągłe i ciąg przestępstw, Prok. i Pr. 1997, Nr 11; *K. Daszkiewicz*, Przestępstwo z premedytacją, Warszawa 1968; *K. Daszkiewicz*, Zamiar nagły (dolus repentinus) w polskim prawie karnym, Pal. 1968, Nr 4; *M. Dąbrowska-Kardas*, Analiza dyrektywalna przepisów części ogólnej kodeksu karnego, Lex 2012; *M. Dąbrowska-Kardas*, O dwóch znaczeniach pojęcia społecznego niebezpieczeństwa czynu, CzPKiNP 1997, Nr 1; *M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas*, Czyn ciągły i ciąg przestępstw w kodeksie karnym z 1997 r., w: Kodeks karny. Nowa Kodyfikacja Kar. Krótkie komentarze, t. 20, Warszawa 1998; *A. Demenko*, Miejsce popełnienia czynu jako podstawa jurysdykcji krajowej, IN 2021, Nr 1; *A. Demenko*, Miejsce popełnienia przestępstwa abstrakcyjnego zagrożenia w świetle terytorialnego zasięgu polskiego prawa karnego, FP 2020, Nr 1; *M. Derek*, Granice przestrzennego obowiązywania polskiej ustawy karnej, PS 2018, Nr 3; *R. Dębski*, Głos w sprawie teorii negatywnych znamion typu czynu zabronionego, w: *P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel* (red.), Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla, t. 2, Warszawa 2012; *R. Dębski*, Jeszcze o gwarancyjnej funkcji nakazu ustawowej określoności czynu karalnego, w: *Z. Jędrzejewski, M. Królikowski, Z. Wiernikowski, S. Żółtek* (red.), Między nauką a praktyką prawa karnego. Księga jubileuszowa Profesora Lecha Gardockiego, Warszawa 2014; *R. Dębski*, Jeszcze o propozycji zakotwiczenia w kodeksie karnym kryteriów obiektywnego przypisania skutku, NPKP 2017, t. XLIII; *R. Dębski*, Kilka uwag o kryminalizacji i o ustawowej określoności czynów zabronionych, w: *A. Blachnio-Parzych, J. Jakubowska-Hara, J. Kosonoga, H. Kuczyńska* (red.), Problemy wymiaru sprawiedliwości karnej. Księga jubileuszowa Profesora Jana Skupińskiego, Warszawa 2013; *R. Dębski*, Pozaustawowe znamiona przestępstwa. O ustawowym charakterze norm prawa karnego i znamionach typu czynu zabronionego nie określonych w ustawie, Łódź 2005; *R. Dębski*, Uwagi o konstytucyjnym ujęciu zasady nullum crimen sine lege, PiP 1992, Nr 5; *J. Długosz*, Ustawowa wyłączność i określoność w prawie karnym, Warszawa 2016; *J. Długozima*, Glosa do post. SN z 6.9.2000 r., III KKN 337/00, PiP 2001, Nr 5; *D. Drajewicz*, Reguły intertemporalne a wyrok łączny. Dopuszczalność wydania orzeczenia kasatoryjnego – glosa – II AKA 85/16, MoP 2017, Nr 14; *P. Drembkowski, G. Kowalski* (red.), Ustawa o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich. Komentarz, Warszawa 2023; *J. Duda*, W sprawie definicji nieumyślności – polemicznie, Pal. 2014, Nr 5–6; *T. Dukiet-Nagórska*, Kilka uwag o zasadzie nullum crimen sine lege w polskim porządku prawnym, w: *K. Krajewski* (red.), Nauki penalne wobec problemów współczesnej przestępczości. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Andrzeja Gaberle, Warszawa 2007; *T. Dukiet-Nagórska* (red.), Prawo karne. Część ogólna, szczególna i wojskowa, Warszawa 2010; *T. Dukiet-Nagórska*, Wykładnia przepisów prawnokarnych a konstytucyjne zasady dotyczące odpowiedzialności karnej, w: *Z. Jędrzejewski, M. Królikowski, Z. Wiernikowski, S. Żółtek* (red.), Między nauką a praktyką prawa karnego. Księga jubileuszowa Profesora Lecha Gardockiego, Warszawa 2014; *A. Duś*, Z problematyki kwalifikacji prawnej czynu, WPP 2000, Nr 2; *S. Frankowski*, Przestępstwa kierunkowe w teorii i praktyce, Warszawa 1970; *M. Florczak-Wątor*, Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego i ich skutki prawne, Poznań 2006; *I. Fredrich-Michalska, B. Stachurska-Marcińczak* (red.), Nowe kodeksy karne z 1997 r. z uzasadnieniami, Warszawa 1997; *A. Fronczak*, Glosa do wyr. SA we Wrocławiu z 15.10.2009 r., II AKA 297/09, Pal. 2010, Nr 11–12; *A. Fronczak*, Powinność w strukturze przestępstwa nieumyślnego, RPEiS 2013, Nr 3; *A. Fronczak*, Przyczynek do rozróżnienia niedbalstwa i niedbałości w prawie karnym, SI 2011, Nr 53; *A. Gaberle*, Odpowiedzialność karna nieletnich (uwagi na tle art. 10 § 2 k.k.), w: *J. Giezek* (red.), Przestępstwo – kara – polityka kryminalna. Problemy tworzenia i funkcjonowania prawa. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Tomasza Kaczmarska, Kraków 2006; *A. Gaberle*, Reakcja

na niepożądane zachowania małoletnich (zagadnienia podstawowe), Arch. Krym. 2007–2008, t. XXIX–XXX; A. Gaberle, M. Korcył-Wolska, Komentarz do ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, Gdańsk 2002; P. Gacka, „Nullum crimen, nulla poena sine lege” a zbrodnie międzynarodowe, ZPUKSW 2021, t. 21, Nr 1; M. Gałqzka, Glosa do post. SN z 27.9.2011 r., III KK 89/11, Prok. i Pr. 2013, Nr 1; M. Gałqzka, Prawo karne wobec prokreacji pozaustrojowej, Lublin 2005; M. Gałęski, Dorozumiane warunki bezpośredniości czynu w prawie karnym, Warszawa 2021; L. Gardocki, Łamigłówek ustawodawcze, Pal. 1993, Nr 5–6; L. Gardocki, O przenoszeniu poglądów teoretycznych do przepisów karnych, w: W. Górowski, P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel (red.), Zagadnienia teorii i nauczania prawa karnego. Kara łączna. Księga jubileuszowa Profesor Marii Szewczyk, Warszawa 2013; L. Gardocki, O tak zwanej kryminalizacji faktycznej, Pal. 2014, Nr 9; L. Gardocki, O ustawowym zagrożeniu karą w kontekście ujęcia znamion przestępstwa – po raz drugi, w: A. Błachnio-Parzych, J. Jakubowska-Hara, J. Kosonoga, H. Kuczyńska (red.), Problemy wymiaru sprawiedliwości karnej. Księga jubileuszowa Profesora Jana Skupińskiego, Warszawa 2013; L. Gardocki, Ostatnie nowelizacje kodeksu karnego w świetle zasady określoności przestępstwa, w: P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel (red.), Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla, t. 2, Warszawa 2012; L. Gardocki, Pojęcie przestępstwa i podziały przestępstw w polskim prawie karnym, AUMCS 2013, t. LX, Nr 2; L. Gardocki, Pozaustawowe źródła znaczenia przepisu karnego, w: L. Leszczyński, E. Skrętowicz, Z. Hołda (red.), W kręgu teorii i praktyki prawa karnego. Księga poświęcona pamięci Profesora Andrzeja Wąska, Lublin 2005; L. Gardocki, Problem tzw. wyroków interpretacyjnych Trybunału Konstytucyjnego, w: P. Winczorek (red.), Teoria i praktyka wykładni prawa. Materiały konferencyjne, Warszawa 2005; L. Gardocki, Subsydiarność prawa karnego oraz in dubio pro libertate – jako zasady kryminalizacji, PiP 1989, Nr 12; L. Gardocki, Typowe zakłócenia funkcji zasady nullum crimen sine lege, SI 1982, Nr 10; L. Gardocki, Zagadnienia internacjonalizacji odpowiedzialności karnej za przestępstwa popełnione za granicą, Warszawa 1979; L. Gardocki, Zagadnienia odpowiedzialności karnej za zbrodnie stalinowskie, PPK 1992, Nr 6; L. Gardocki, Zagadnienia teorii kryminalizacji, Warszawa 1990; L. Gardocki, Zarys prawa karnego międzynarodowego, Warszawa 1985; L. Gardocki, Zasada nullum crimen sine lege certa we współczesnym polskim prawie karnym, w: A. Dębiński (red.), Hominum causa omne ius constitutum est. Księga jubileuszowa ku czci Profesor Alicji Grześkowiak, Lublin 2006; L. Gardocki, Zasady obowiązywania ustawy. O reformie prawa karnego, Pal. 1996, Nr 3–4; P. Gensikowski, A. Marek, Konstrukcja czynów współkaranych i jej implikacje praktyczne, Prok. i Pr. 2004, Nr 1; J. Giezek, Fragmentacja zachowania podlegającego prawokarnemu wartościowaniu a mechanizmy racjonalizujące odpowiedzialność karą, w: P. Wiliński, R. Zawłocki (red.), Tożsamość czynu w prawie karnym, Warszawa 2021; J. Giezek, Kilka uwag o ujęciu nieumyślności w nowym kodeksie karnym, NKPK 1998, t. II; J. Giezek, Narażenie na niebezpieczeństwo oraz jego znaczenie w konstrukcji czynu zabronionego, AUWr 2002, Nr 50; J. Giezek, Naruszenie obowiązku ostrożności jako przesłanka urzeczywistnienia znamion przestępstwa nieumyślnego, PiP 1992, Nr 1; J. Giezek, O tendencjach do subiektywizowania bezprawności oraz obiektywizowania winy we współczesnym prawie karnym, w: Z. Stenkiewicz (red.), Wybrane zagadnienia reformy prawa karnego, Wrocław 1997; J. Giezek, „Przewidywalność” jako kryterium przypisania czynu zabronionego a tzw. „wiedza szczególna” jego sprawcy, w: Z. Jędrzejewski, M. Królikowski, Z. Wiernikowski, S. Żótek (red.), Między nauką a praktyką prawa karnego. Księga jubileuszowa Profesora Lecha Gardockiego, Warszawa 2014; J. Giezek, Przewidywanie czynu zabronionego oraz zamiar jego uniknięcia jako podmiotowe elementy świadomej nieumyślności, w: A. Adamski, J. Bojarski, P. Chrzczonowicz, M. Leciak (red.), Nauki penalne wobec szybkich przemian socjokulturowych. Księga jubileuszowa Profesora Mariana Filara, t. 1, Toruń 2012; J. Giezek, Przyczynowość hipotetyczna a prawokarne przypisanie skutku, PPK 1992, Nr 7; J. Giezek, Przyczynowość i przypisanie skutku w prawie karnym, Wrocław 1994; J. Giezek, Świadomość sprawcy czynu zabronionego, Lex 2013; J. Giezek, Tożsamość czynu jako podstawa różnicowania mechanizmów redukujących odpowiedzialność karą, NKPK 2017, t. XLIII; J. Giezek, Zbieg przepisów a konstrukcja przestępstwa ciągłego, w: J. Majewski (red.), Zbieg przepisów oraz zbieg przestępstw w polskim prawie karnym, Toruń 2006; J. Giezek, „Zezwolenie” na naruszenie dobra prawnego – negatywne znamię typu czy okoliczność kontratypowa, w: Ł. Pohl (red.), Aktualne problemy prawa karnego. Księga pamiątkowa z okazji jubileuszu 70. urodzin Profesora Andrzeja J. Szwarca, Poznań 2009; J. Giezek, Zgodne z prawem zachowanie alternatywne jako kryterium przypisania skutku, KPP 2004, Nr 4; J. Giezek, Znaczenie testu warunku sine qua non przy wyjaśnianiu przyczynowości. W odpowiedzi Jubilatowi, w: J. Giezek (red.), Przestępstwo, kara, polityka kryminalna. Problemy tworzenia i funkcjonowania prawa. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Tomasza Kaczmarka, Kraków 2006; J. Giezek, P. Kardas, Nowe uregulowania ciągłości popełnienia przestępstwa i wykroczenia (art. 12 § 2 Kodeksu karnego i art. 10a Kodeksu wykroczeń), Pal. 2019, Nr 1–2; J. Giezek, P. Kardas (red.), Obiektywne i subiektywne przypisanie odpowiedzialności karnej, WK 2016; W. Gontarski, Sprawca nieumyślny a sprawca przypadkowy, w: W. Cieślak, S. Steinborn (red.), Profesor Marian Cieślak – osoba, dzieło, kontynuacja, Warszawa 2013; P. Góralski, Kwestia dopuszczalności stosowania środków zabezpieczających w stosunku do nieletnich sprawców czynów karalnych, cz. 2, NKPK 2016, t. XXXIX; P. Góralski, Środki zabezpieczające a zasada

lex severior retro non agit, IN 2014, Nr 1; *P. Góralski*, Związek przyczynowy w prawie karnym na tle orzecznictwa sądowego, Prok. i Pr. 2009, Nr 6; *M. Górczak*, Wymiar kary w ramach kumulatywnej kwalifikacji – trudne spojrzenie na pozorną oczywistość, CzPKiNP 2010, Nr 1; *P. Górecki*, *S. Stachowiak*, Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich. Komentarz, Warszawa 2007; *O. Górniok*, Funkcje rozróżnienia między bezprawnością (okolicznościami wyłączającymi bezprawność) a winą (okolicznościami wyłączającymi winę), w: *G. Rejman* (red.), Problemy prawa i procesu karnego. Księga poświęcona pamięci Profesora Alfreda Kaftala, Warszawa 2008; *O. Górniok*, Znaczenie subsydiarności prawa karnego w jego interpretacji, PiP 2007, Nr 5; *W. Górowski*, Subiektywne elementy odpowiedzialności karnej – kilka uwag o charakterze ogólnym, w: *P. Kardas*, *T. Sroka*, *W. Wróbel* (red.), Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla, t. 2, Warszawa 2012; *P.J. Grabowski*, W sprawie zakresu temporalnego obowiązywania prawa, PiP 2004, Nr 5; *J. Grajewski*, Zbieg przepisów ustawy a ściganie na wniosek, NP 1983, Nr 2; *K. Gromek*, Komentarz do ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, Warszawa 2004; *R. Grupiński*, Zmiana przepisów o przedawnieniu karalności w świetle zasady lex retro non agit, w: *A.J. Swarc* (red.), Rozważania o prawie karnym. Księga pamiątkowa z okazji siedemdziesięciolecia urodzin Profesora Aleksandra Ratajczaka, Poznań 1999; *D. Gruszecka*, Tendencje prywatyzacji prawa karnego a ujmowanie społecznej szkodliwości jako podstawy kryminalizacji, NKPK 2017, t. XXXXIII; *M. Grzesik*, Czyn ciągły i inne mechanizmy redukcyjne w przypadku jednoczynowego zbiegu przestępstwa z wykroczeniem, CzPKiNP 2019, Nr 4; *A. Grześkowiak*, Funkcja karząca prawa karnego na tle polskiego prawa karnego, w: *J. Kulesza*, *A. Liszowska* (red.), Pro dignitate legis et maiestate iustitiae. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Witolda Kuleszy, Łódź 2020; *A. Grześkowiak*, Funkcje prawa nieletnich, w: *P. Hofmański*, *S. Waltoś* (red.), W kręgu prawa nieletnich. Księga pamiątkowa ku czci Profesor Marianny Korcyl-Wolskiej, Warszawa 2009; *A. Grześkowiak*, Kara śmierci w polskim prawie karnym, Toruń, 1978; *A. Grześkowiak*, Koncepcje prawa nieletnich, w: *T. Bojarski* (red.), Problemy reformy postępowania w sprawach nieletnich, Lublin 2008; *A. Grześkowiak*, Model ustawowej polityki karnej na tle projektów zmian kodeksu karnego, w: *D. Kala*, *I. Zgoliński* (red.), Reforma prawa karnego materialnego i procesowego z 2015 r. Wybrane zagadnienia, Warszawa 2015; *A. Grześkowiak*, Nullum crimen, nulla poena sine lege anteriori, w: *R. Wieruszewski* (red.), Prawa człowieka. Model prawny, Wrocław 1991; *A. Grześkowiak*, Odpowiedzialność karna nieletniego na podstawie art. 9 § 2 k.k. Oceny i propozycje zmian, PiP 1982, Nr 1–2; *A. Grześkowiak*, Odpowiedzialność karna za zbrodnie komunistyczne według polskiego prawa karnego, w: *L. Gardocki*, *M. Królikowski*, *A. Walczak-Żochowska* (red.), Gaudium in litteris est. Księga jubileuszowa ofiarowana Pani Profesor Genowefie Rejman z okazji osiemdziesiątych urodzin, Warszawa 2005; *A. Grześkowiak*, Podokonaniowe klauzule bezkarności. Uwagi ogólne, w: *A. Grześkowiak*, *I. Zgoliński* (red.), Współczesna wizja kary kryminalnej, Warszawa 2023; *A. Grześkowiak*, Pojęcie dziecka w prawie karnym, w: *A. Grześkowiak*, *I. Zgoliński* (red.), Prawo karne w ochronie praw dziecka, Bydgoszcz 2018; *A. Grześkowiak*, Postępowanie w sprawach nieletnich. Polskie prawo nieletnich, Toruń 1986; *A. Grześkowiak*, Prawo karne wartości. Wybrane problemy, w: *P. Kardas*, *T. Sroka*, *W. Wróbel* (red.), Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla, t. 2, Warszawa 2012; *A. Grześkowiak*, Prawo nieletnich, Warszawa 2020A. *Grześkowiak*, Prawo nieletnich, Warszawa 2023; *rześkowiak*, Wybrane problemy reformy prawa nieletnich w Polsce, w: *J. Jakubowska-Hara*, *C. Nowak*, *J. Skupiński* (red.), Reforma prawa karnego. Propozycje i komentarze. Księga pamiątkowa Profesor Barbary Kunickiej-Michalskiej, Warszawa 2008; *A. Grześkowiak*, Zasada nullum crimen sine lege scripta na tle funkcji gwarancyjnej prawa karnego w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego, w: *Z. Jędrzejewski*, *M. Królikowski*, *Z. Wiernikowski*, *S. Żótek* (red.), Między nauką a praktyką prawa karnego. Księga jubileuszowa Profesora Lecha Gardockiego, Warszawa 2014; *A. Grześkowiak*, *K. Grześkowiak-Gracz*, Analiza zamiaru ewentualnego na przykładzie jednej sprawy, Pal. 2010, Nr 1–2; *E. Grzęda*, W kwestii propozycji nowelizacji nieumyślności w kodeksie karnym, Prok. i Pr. 2016, Nr 7–8; *M. Grzybowski*, Konstytucyjne ujęcie odpowiedzialności karnej (uwagi na marginesie wykładni art. 42 ust. 1 Konstytucji RP), w: *P. Kardas*, *T. Sroka*, *W. Wróbel* (red.), Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla, t. 2, Warszawa 2012; *E.M. Guzik-Makaruk*, Kilka uwag na tle kompensacyjnej funkcji prawa karnego, NKPK 2017, t. XXXIII; *R.G. Hałas*, Kara śmierci względem nieletnich, w: *P. Hofmański*, *S. Waltoś* (red.), W kręgu prawa nieletnich. Księga pamiątkowa ku czci Profesor Marianny Korcyl-Wolskiej, Warszawa 2009; *R.G. Hałas*, Odpowiedzialność karna nieletniego na tle kodeksu karnego z 1997 roku, Lublin 2006; *R.G. Hałas*, Orzekanie środków karnych wobec nieletniego, w: *A. Dębiński*, *A. Grześkowiak*, *K. Wiak* (red.), Ius et lex. Księga jubileuszowa ku czci Profesora Adama Strzembosza, Lublin 2002; *G. Harasimiak*, Nietelni sprawcy czynów zabronionych – winni czy ofiary w polskim modelu postępowania z nieletnimi, w: *L. Gardocki*, *M. Królikowski*, *A. Walczak-Żochowska* (red.), Gaudium in litteris est. Księga jubileuszowa ofiarowana Pani Profesor Genowefie Rejman z okazji osiemdziesiątych urodzin, Warszawa 2005; *P. Hofmański*, Konwencja Europejska a prawo karne, Toruń 1995; *P. Hofmański*, Recenzja pracy: *W. Czapliński*, *A. Wyrozumska*, Sędzia krajowy wobec prawa międzynarodowego, Warszawa 2001, PiP 2002, Nr 5; *P. Hofmański*, Zasada humanizmu w prawie karnym, w: *W. Cieślak*, *S. Steinborn* (red.), Profesor Marian Cieślak – osoba, dzieło, kontynuacje, Warszawa 2013;

B. Hołyst, Internet jako miejsce zdarzenia, Prok. i Pr. 2009, Nr 4; *E. Hryniewicz-Lach*, Kara kryminalna w świetle konstytucji RP, Warszawa 2015; *E. Hryniewicz-Lach*, Obiektywny warunek odpowiedzialności karnej w polskim prawie, PiP 2017, Nr 1; *E. Hryniewicz-Lach*, Skutek w prawie karnym, Prok. i Pr. 2013, Nr 7–8; *K. Indeck*, Zasada nullum crimen sine lege w prawie karnym międzynarodowym, w: *L. Gardocki, M. Królikowski, A. Walczak-Żochowska* (red.), Gaudium in litteris est. Księga jubileuszowa ofiarowana Pani Profesor Genowefie Rejman z okazji osiemdziesiątych urodzin, Warszawa 2005; *P. Jakubski*, Materialny element przestępstwa i jego znaczenie dla wyłączenia przestępności konkretnego czynu zabronionego, Prok. i Pr. 2000, Nr 12; *P. Jakubski*, Urojenie znamienia kontratypu a problem struktury przestępstwa, w: *L. Gardocki, M. Królikowski, A. Walczak-Żochowska* (red.), Gaudium in litteris est. Księga jubileuszowa ofiarowana Pani Profesor Genowefie Rejman z okazji osiemdziesiątych urodzin, Warszawa 2005; *P. Jakubski*, Wina i jej stopniowość na tle kodeksu karnego, Prok. i Pr. 1999, Nr 4; *B. Janiszewski*, Humanitaryzm jako zasada sądowego wymiaru kary, w: *B. Janiszewski* (red.), Nauka wobec współczesnych zagadnień prawa karnego w Polsce. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Aleksandrowi Tobisowi, Poznań 2004; *I. Jankowska-Prochot*, Definicja przestępstwa i jego klasyfikacja w polskim oraz irlandzkim prawie karnym, Prok. i Pr. 2018, Nr 10; *A. Jasiński*, Czyn jako źródło obowiązków gwaranta – przegląd stanowisk, WPP 2016, Nr 2; *A. Jezusek*, „Domniemanie winy” w prawie karnym materialnym a procesowe domniemanie niewinności, RPEiS 2016, Nr 2; *A. Jezusek*, Głosa do post. SN z 15.2.2012 r., II KK 193/11, PS 2104, Nr 3; *Z. Jędrzejewski*, Artykuł 28 § 1 k.k. po nowelizacji z dnia 20 lutego 2015 r. Uwagi na temat konieczności oddzielenia strony podmiotowej czynu zabronionego od winy, SI 2016, Nr 65; *Z. Jędrzejewski*, Bezprawie usiłowania nieudolnego, Warszawa 2000; *Z. Jędrzejewski*, Bezprawność jako element przestępności czynu. Studium na temat struktury przestępstwa, Warszawa 2009; *Z. Jędrzejewski*, Typ czynu zabronionego a struktura normy w: *B.T. Bienkowska, Z. Jędrzejewski* (red.), Problemy współczesnego prawa karnego. Część pierwsza, Warszawa 2016; *Z. Jędrzejewski*, Urojenie znamienia kontratypu a problem struktury przestępstwa, w: *L. Gardocki, M. Królikowski, A. Walczak-Żochowska* (red.), Gaudium in litteris est. Księga jubileuszowa ofiarowana Pani Profesor Genowefie Rejman z okazji osiemdziesiątych urodzin, Warszawa 2005; *Z. Jędrzejewski*, Usiłowanie z zamiarem ewentualnym. Przyczynek do nauki o tzw. podwójnym usytuowaniu zamiaru, PiP 2003, Nr 8; *Z. Jędrzejewski*, Uwagi o pojęciu przestępstwa w projekcie kodeksu karnego, PiP 1993, Nr 10; *Z. Jędrzejewski*, Zgoda dysponenta dobrem a struktura przestępstwa, Prok. i Pr. 2008, Nr 5; *T. Kaczmarek*, Kryminalnopolityczne założenia nowego kodeksu karnego, NPKP 1997, t. I; *T. Kaczmarek*, Kryteria obiektywnego przypisania skutku jako problem kodyfikacyjny, w: *A. Adamski, J. Bojarski, P. Chrzczonowicz, M. Leciak* (red.), Nauki penalne wobec szybkich przemian socjokulturowych. Księga jubileuszowa Profesora Mariana Filara, t. 1, Toruń 2012; *T. Kaczmarek*, Kryteria obiektywnego przypisania skutku jako problem kodyfikacyjny (głos przeciwko ich ustawowej regulacji), w: *J. Giezek, O. Kardas* (red.), Obiektywne oraz subiektywne przypisanie odpowiedzialności karnej, Lex 2016; *T. Kaczmarek*, Materialna treść przestępstwa jako problem kodyfikacyjny, w: *A.J. Szwarc* (red.), Rozważania o prawie karnym. Księga pamiątkowa z okazji siedemdziesięciolecia urodzin Profesora Aleksandra Ratajczaka, Poznań 1999; *T. Kaczmarek*, Materialne objaśnianie przestępstwa (antecedencje historyczne), w: *P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel* (red.), Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla, t. 2, Warszawa 2012; *T. Kaczmarek*, O bezprawności i strukturze przestępstwa (wokół książki Zbigniewa Jędrzejewskiego), PiP 2010, Nr 7; *T. Kaczmarek*, O metodologicznej użyteczności testu warunku sine qua non w objaśnianiu przyczynowości, w: *A. Lopatka, B. Kunicka-Michalska, S. Kiewlicz* (red.), Prawo, społeczeństwo, jednostka. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Leszkowi Kubickiemu, Warszawa 2003; *T. Kaczmarek*, O tzw. okolicznościach „wyłączających” bezprawność czynu, PiP 2008, Nr 10; *T. Kaczmarek*, O ustawowych znamionach typu czynu zabronionego (wokół książki Sławomira Żółtka), PiP 2020, Nr 3; *T. Kaczmarek*, Paradygmat naruszenia (zagrożenia) dobra prawnego jako aksjologiczna podstawa kryminalizacji, w: *Z. Jędrzejewski, M. Królikowski, Z. Wiernikowski, S. Żółtek* (red.), Między nauką a praktyką prawa karnego. Księga jubileuszowa Profesora Lecha Gardockiego, Warszawa 2014; *T. Kaczmarek*, Psychologiczne i ustawowe kryteria odróżniania nieletnich od dorosłych w polskim prawie karnym, NP 1990, Nr 1–3; *T. Kaczmarek*, Sporne problemy umyślności, w: *J. Majewski* (red.), Umyślność i jej formy. Pokłosie VII Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego. Referaty i dyskusja, Toruń 2011; *T. Kaczmarek*, Spory wokół pojęcia czynu i ich znaczenie dla systemowego objaśniania struktury przestępstwa, w: *Z. Ćwiakalski, M. Szewczyk, S. Waltoś, A. Zoll* (red.), Problemy odpowiedzialności karnej. Księga ku czci Profesora Kazimierza Buchały, Kraków 1994; *T. Kaczmarek*, Spory wokół pojęcia winy w prawie karnym, w: *L. Leszczyński, E. Skrętowicz, Z. Holda* (red.), W kręgu teorii i praktyki prawa karnego. Księga poświęcona pamięci Profesora Andrzeja Wąska, Lublin 2005; *T. Kaczmarek*, Wybrane aspekty ontologicznych i normatywnych podstaw przypisania skutku, KPP 2004, Nr 4; *T. Kaczmarek, J. Giezek*, O subiektywnym przypisaniu nieświadomego przestępstwa nieumyślnego, w: *T. Kaczmarek* (red.), Teoretyczne problemy odpowiedzialności karnej w polskim oraz niemieckim prawie karnym, Wrocław 1990; *A. Kafal*, Przesłanie ciągłe w polskim prawie karnym, Warszawa 1985; *J. Kalandyk*, Głosa do wyr. SA w Poznaniu z 13.12.2012 r., II AKa 256/12, CzPKiNP 2014, Nr 2; *A.M. Kania*, Zasada

humanitaryzmu w kontekście unormowań prawno Karnych, NKPK 2010, t. XXVI; A. Kania-Chramęga, Postulat nullum crimen sine lege certa i jego (nie)kategoryczność w procesie stanowienia prawa karnego, Przegł. Sejm. 2022, Nr 2; P. Kardas, Dozwolone ryzyko sportowe – pozaustawowy kontratyp czy element precyzujący płaszczyznę bezprawności?, PS 2009, Nr 1; P. Kardas, Kilka uwag na temat materialnoprawnych i procesowych aspektów tożsamości czynu w prawie karnym. Zarys problematyki i zagadnień spornych, w: P. Wiliński, R. Zawłocki (red.), Tożsamość czynu w prawie karnym, Warszawa 2021; P. Kardas, Kilka uwag o znaczeniu zmiany normatywnej dla zakresu penalizacji w kontekście zasad intertemporalnych, w: A. Adamski, J. Bojarski, P. Chrzczonowicz, M. Leciak (red.), Nauki penalne wobec szybkich przemian socjokulturowych. Księga jubileuszowa Profesora Mariana Filara, t. 1, Toruń 2012; P. Kardas, O podstawach odpowiedzialności nieletnich na zasadach określonych w Kodeksie karnym. Uwagi na tle sporów dotyczących wymierzenia nieletniemu kary, w: P. Hofmański, S. Waltoś (red.), W kręgu prawa nieletnich. Księga pamiątkowa ku czci Profesor Marianny Korcyl-Wolskiej, Warszawa 2009; P. Kardas, Okoliczności wyłączające przestępność lub karalność zachowania a konstrukcja czynu ciągłego, Prok. i Pr. 2008, Nr 1; P. Kardas, Problem usprawiedliwienia błędu a podstawy wyłączenia winy, w: J. Majewski (red.), Okoliczności wyłączające winę. Materiały VI Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego, Toruń 2010; P. Kardas, Problem zbiegu przepisów ustawy karnej a różne postaci współdziałania, Prok. i Pr. 2005, Nr 7–8; P. Kardas, Przesłpstwo ciągłe – czyn ciągły, pomijalny czy realny zbieg przestępstw?, PiP 1997, Nr 4; P. Kardas, Przesłpstwo ciągłe w prawie karnym materialnym. Analiza konstrukcji modelowych na tle pojęcia czynu, zbiegu przepisów i zbiegu przestępstw, Kraków 1999; P. Kardas, Przypisanie skutku przy przestępnym współdziałaniu, KPP 2004, Nr 4; P. Kardas, Res iudicata a konstrukcja czynu ciągłego, CzPKiNP 2007, Nr 2; P. Kardas, Rola i znaczenie wykładni prospółnotowej w procesie dekodowania norm prawa karnego. Uwagi na marginesie uchwały Sądu Najwyższego z 3 marca 2009 r. (I KZP 30/08), CzPKiNP 2009, Nr 2; P. Kardas, Teoretyczne podstawy odpowiedzialności karnej za przestępne współdziałanie, Kraków 2001; P. Kardas, Zasady odpowiedzialności za przestępstwo popełnione w warunkach ciągłości w świetle regulacji nowego polskiego Kodeksu karnego z 1997 r., CzPKiNP 1999, Nr 1; P. Kardas, Zbieg przepisów ustawy w prawie karnym. Analiza teoretyczna, Warszawa 2011; P. Kardas, A. Kardas, Zasada równości w prawie karnym (zarys problematyki), CzPKiNP 2019, Nr 1; P. Kardas, J. Majewski, Kilka uwag o kwestii tzw. rzeczywistego zbiegu przepisów ustawy w prawie karnym i sposobach jej rozstrzygnięcia, w: Z. Cwiągalski, M. Szewczyk, S. Waltoś, A. Zoll (red.), Problemy odpowiedzialności karnej. Księga ku czci Profesora Kazimierza Buchały, Kraków 1994; P. Kardas, J. Majewski, O dwóch znaczeniach winy w prawie karnym, PiP 1993, Nr 10; M. Kaszubowicz, Obiektywne przypisanie skutku w wypadkach drogowych w orzecznictwie Sądu Najwyższego, Prok. i Pr. 2016, Nr 2; M. Kliš, Źródła obowiązku gwaranta w polskim prawie karnym, CzPKiNP 1999, Nr 2; K. Kmąk, Kilka uwag o propozycji nowelizacji art. 12 i 115 Kodeksu karnego, PwD 2020, t. 43; J. Kochanowski, Redukcja odpowiedzialności karnej. Analiza i ocena założeń Kodeksu karnego z 1997 r. na tle innych polskich kodyfikacji karnych, Warszawa 2000; J. Kochanowski, Standard „rozsądnego człowieka” w prawie karnym, SI 1991, Nr 20; J. Kochanowski, Subiektywne granice sprawstwa i odpowiedzialności karnej, Warszawa 1985; J. Kochanowski, Z zagadnień ogłoszenia ustawy karnej, SI 1991, Nr 19; H. Kotakowska-Przetomicz, D. Wójcik, Idee Konwencji Praw Dziecka a ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich, w: J. Bińczycka (red.), Prawa dziecka. Deklaracja i rzeczywistość, Kraków 1993; V. Konarska-Wrzošek, Dyrektywy wyboru kary w polskim ustawodawstwie karnym, Toruń 2002; V. Konarska-Wrzošek, Nowe przepisy intertemporalne – wątpliwości i trudności w ich praktycznym stosowaniu, w: M. Bojarski, J. Brzezińska, K. Łucarz (red.), Problemy współczesnego prawa karnego i polityki kryminalnej. Księga jubileuszowa Profesor Zofii Sienkiewicz, Wrocław 2015; V. Konarska-Wrzošek, Prawny system postępowania z nieletnimi w Polsce, Warszawa 2013; V. Konarska-Wrzošek, Rozważania de lege ferenda w kwestii wieku odpowiedzialności karnej i systemu postępowania z nieletnimi, w: L. Gardocki, M. Królikowski, A. Walczak-Zochowska (red.), Gaudium in litteris est. Księga jubileuszowa ofiarowana Pani Profesor Genowefie Rejman z okazji osiemdziesiątych urodzin, Warszawa 2005; P. Konieczniak, Czyn jako podstawa odpowiedzialności w prawie karnym, Kraków 2002; P. Konieczniak, O nowelizacji do której nie doszło, czyli blaski i cienie obiektywnego przypisania skutku, Zmiany kodeksu karnego z 2015 r. Wybrane zagadnienia, SI 2016, t. 65; A. Kopeć, Próba ustalenia kryterium rozstrzygającego zamiar ewentualny od innych postaci strony podmiotowej czynu, WPP 1992, Nr 1–2; A. Kopik, Pedagogiczne aspekty akceleracji rozwoju dzieci i młodzieży, http://fizyka.unipo.sk/wp-content/files/zbornik2008/clanky/Kopik_Aldona.pdf (dostęp: 14.1.2023 r.); M. Korcyl-Wolska, Postępowanie w sprawach nieletnich, Warszawa 2008; J. Kosonoga-Zygmunt, Źródła prawno Karnego obowiązku przeszłkodenia samobójstwu, IN 2014, Nr 4; J. Kostarczyk-Gryszka, Kumulatywny zbieg przepisów ustawy określających przestępstwo umyślne oraz przestępstwo nieumyślne, PiP 1973, Nr 4; J. Kostarczyk-Gryszka, Problemy prawa karnego międzyczasowego, NP 1970, Nr 9; A. Kotowski, Pojęcie jednoznaczności wykładni prawa w świetle badań orzecznictwa Izby Karnej Sądu Najwyższego, Prok. i Pr. 2016, Nr 7–8; M. Kowalewska, Zamiar ewentualny w świetle psychologii, Poznań 2013; M. Kowalewska-Lukuć, Głosa do wyr. SN z 8.2.2017 r., III KK 226/16, PwD 2017, t. 30; M. Kowalewska-Lukuć, Imputacyjna koncepcja winy i ekskulpany 2°

(polemika z M. Małeckim), PiP 2021, Nr 5; *M. Kowalewska-Lukuć*, Wina w prawie karnym, Warszawa 2019; *M. Kowalewska-Lukuć, Ł. Pohl*, Umysłność w prawie karnym i psychologii (artykuł recenzyjny), PiP 2016, Nr 12; *W. Kozielowicz*, Kilka uwag o wpływie doktryny prawa karnego i orzecznictwa sądowego na zmiany w prawie karnym na przykładzie pomysłu wprowadzenia do kodeksu karnego konstrukcji tzw. obiektywnego przypisania, w: *D. Kala, I. Zgoliński* (red.), Reforma prawa karnego materialnego i procesowego z 2015 r. Wybrane zagadnienia, Warszawa 2015; *I. Kozłowska-Miś*, Glosa do wyr. SN(7) z 15.2.1991 r., WRN 195/90, OSP 1992, Nr 11–12; *K. Krajewski*, Zasada humanizmu a współczesne tendencje polityki kryminalnej, w: *J. Giezek* (red.), Przesłanki, kara, polityka kryminalna. Problemy tworzenia i funkcjonowania prawa. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Tomasza Kaczmarka, Kraków 2006; *S. Krajnik*, Przesłanki odpowiedzialności w prawie karnym, Toruń 2010; *M. Król-Bogomilska*, „Formy winy” w prawie karnym w świetle psychologii, Warszawa 1991; *M. Król-Bogomilska*, Konstrukcja tzw. zamiaru ewentualnego w prawie karnym, SI 1991, Nr 20; *M. Król-Bogomilska*, Odpowiedzialność karna osób prawnych i jej zakamuflowane formy w polskim prawie, w: *L. Gardocki, M. Królikowski, A. Walczak-Żochowska* (red.), Gaudium in litteris est. Księga jubileuszowa ofiarowana Pani Profesor Genowefie Rejman z okazji osiemdziesiątych urodzin, Warszawa 2005; *M. Król-Bogomilska*, Psychologiczne przesłanki odpowiedzialności karnej za przestępstwa z zapomnienia, PiP 1976, Nr 12; *M. Królikowski*, Dziedzictwo teorii subiektywizmu niebezpieczeństwa sprawcy w prawie karnym, w: *L. Gardocki, M. Królikowski, A. Walczak-Żochowska* (red.), Gaudium in litteris est. Księga jubileuszowa ofiarowana Pani Profesor Genowefie Rejman z okazji osiemdziesiątych urodzin, Warszawa 2005; *M. Królikowski*, O dopuszczalności retroaktywnego stosowania wykładni w prawie karnym (przypadek tak zwanych strzelców przy murze berlińskim), w: *P. Winczorek* (red.), Teoria i praktyka wykładni prawa. Materiały konferencyjne, Warszawa 2005; *M. Królikowski*, O granicach zasady *lex severior retro non agit* w prawie karnym. Na marginesie książki J. Zajadło „Odpowiedzialność za mur. Procesy strzelców przy murze berlińskim”. Artykuł recenzyjny, ZPUKSW 2004, t. 4, Nr 1; *M. Królikowski*, Odpowiedzialność za przestępstwo skutkowe popełnione przez zaniechanie – glosa – V KK 375/04, MoP 2006, Nr 3; *M. Królikowski*, Problem „prawa karnego międzynarodowego”, KPP 2007, Nr 3; *M. Królikowski*, Problem z czynem, problem z jego identyfikacją, w: *P. Wiliński, R. Zawłocki* (red.), Tożsamość czynu w prawie karnym, Warszawa 2021; *M. Królikowski*, Problemy wykładni w prawie karnym, EP 2007, Nr 12; *M. Królikowski*, Sprawiedliwość karania w społeczeństwach liberalnych. Zasada proporcjonalności, Warszawa 2005; *M. Królikowski*, Sprawiedliwość retributywna wobec sprawiedliwości naprawczej, Ius et Lex 2006, Nr 1; *M. Królikowski, M. Mickiewicz*, Przesłanka czasu w kontekście jedności oraz wielości przestępstw. Komentarz do postanowienia SN z 26.4.2017 r., I KZP 1/17, Legalis 2017; *M. Królikowski, P. Wiliński, J. Izydorczyk*, Podstawy prawa karnego międzynarodowego, Warszawa 2008; *A. Krzywoń*, Konstytucyjna zasada wyłączności ustawy wobec możliwości jej realizacji we współczesnym systemie źródeł prawa, PL 2014, Nr 2; *R. Kubiak*, Kontratyf dozwolonego eksperymentu w świetle teorii kolizji dóbr i opłacalności społecznej, PiP 2005, Nr 12; *R. Kubiak*, Zbieg kontratyfu dozwolonego eksperymentu z innymi okolicznościami wyłączającymi bezprawność, PiP 2002, Nr 11; *L. Kubicki*, Przesłanki popełnione przez zaniechanie. Zagadnienia podstawowe, Warszawa 1975; *L. Kubicki, B. Kunicka-Michalska*, Zasady odpowiedzialności karnej w prawie polskim w świetle międzynarodowych standardów praw człowieka, w: *J. Skupiński* (red.), Standardy praw człowieka a polskie prawo karne, Warszawa 1995; *Z. Kukula*, Czyn ciągły w świetle praktyki orzeczniczej, WPP 2014, Nr 4; *J. Kulesza*, Glosa do post. SA w Warszawie z 23.10.1998 r., II AKz 470/98, Pal. 2000, Nr 11–12; *J. Kulesza*, Glosa do post. SN z 29.6.2010 r., I KZP 7/10, Prok. i Pr. 2011, Nr 6; *J. Kulesza*, Glosa do wyr. SN z 27.9.2010 r., V KK 34/10, PiP 2011, Nr 7–8; *J. Kulesza*, O odpowiedzialności karnej gwaranta za nieudzielenie pomocy (art. 162 k.k.), PiP 2006, Nr 9; *J. Kulesza*, Problemy teorii kryminalizacji. Studium z zakresu prawa karnego i konstytucyjnego, Łódź 2017; *J. Kulesza*, Społeczne niebezpieczeństwo czynu jako warunek kryminalizacji, NKP 2017, t. XLIII; *M. Kulik*, Czy nieletni może odpowiadać karnie za niewykonawcze postaci współdziałania przestępnego oraz formy stadialne poprzedzające dokonanie?, SP 2016, Nr 4; *M. Kulik*, Garść refleksji o tożsamości czynu, w: *P. Wiliński, R. Zawłocki* (red.), Tożsamość czynu w prawie karnym, Warszawa 2021; *M. Kulik*, Przedawnienie karalności przestępstwa kwalifikowanego kumulatywnie, Pal. 2020, Nr 3; *M. Kulik*, Zasada odpowiedzialnego *vacatio legis* jako część zasady przyzwoitej legislacji – uwagi z perspektywy prawa karnego, CzPKiNP 2021, Nr 1; *S. Kulmaczewski*, Problematyka pojęcia czynu zabronionego w prawie karnym – wprowadzenie, EP 2013, Nr 4; *B. Kunicka-Michalska*, Z problematyki społecznej szkodliwości czynu, PPK 1998, Nr 18; *B. Kunicka-Michalska*, Zasada *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege* w projekcie Kodeksu karnego w świetle norm międzynarodowych, w: *S. Waltoś, Z. Doda, A. Światłowski, J. Rybak, Z. Wrona* (red.), Problemy kodyfikacji prawa karnego. Księga ku czci Profesora Mariana Cieślaka, Kraków 1993; *B. Kunicka-Michalska*, Zasady odpowiedzialności karnej. Art. 1 § 1 i 2, art. 3–7 KK. Komentarz, Warszawa 2006; *J. Lachowski*, Czy konsekwentnie oddzielono stronę podmiotową od winy w kodeksie karnym 1997 r.?, w: *P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel* (red.), Państwo prawa i prawo karne. Księga Jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla, t. 2, Warszawa 2012; *J. Lachowski*, Glosa do uchw. SN(7) z 20.9.2018 r., I KZP 7/18, OSP 2019, Nr 6; *J. Lachowski*, Ocena projektowanych zmian art. 9 k.k., PiP 2014, Nr 1; *J. Lachowski*,

Przejawy obiektywizacji odpowiedzialności karnej w k.k. z 1997 r., SP 2006, Nr 1; A. *Limburska*, Ciągłość czynów w sferze kontrawencjonalizacji – uwagi na kanwie nowelizacji art. 12 k.k., Prok. i Pr. 2021, Nr 1; M. *Lipczyńska*, Aspekty proceduralne zbiegu realnego i kumulatywnego, PiP 1979, Nr 7; K. *Lipiński*, Strona podmiotowa pomocnictwa do czynu zabronionego znamiennego wyłącznie zamiarem bezpośrednim, CzPKiNP 2017, Nr 2; K. *Lipiński*, Ustalenie stanu świadomości sprawcy czynu zabronionego a redukcja indywidualizująca, w: D. *Ambrożuk i in.*, O pojmowaniu prawa i prawoznawstwa. Profesorowi Stanisławowi Czepicie in memoriam, Warszawa 2021; K. *Lipiński*, Wzorce osobowe w prawie karnym, Warszawa 2020; K. *Lipiński*, Zawartość normatywna klauzuli kombinowanej strony podmiotowej (art. 9 § 3 k.k.), PiP 2023, Nr 5; A. *Liszewska*, Dokonanie przestępstwa popełnionego w warunkach ciągłości, Pal. 2021, Nr 10; A. *Liszewska*, Strona podmiotowa czynu i wina a niepoczytalność, w: P. *Kardas, T. Sroka, W. Wróbel* (red.), Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla, t. 2, Warszawa 2012; M.J. *Lubelski*, Czy karanie może być humanistyczne?, w: W. *Cieślak, S. Steinborn* (red.), Profesor Marian Cieślak – osoba, dzieło, kontynuacja, Warszawa 2013; M.J. *Lubelski*, Glosa do post. SN z 18.7.2001 r., IV KKN 205/01, PiP 2002, Nr 5; M.J. *Lubelski*, Kwestia odwołań do konstytucyjnej zasady proporcjonalności przy stanowieniu i wykładni norm prawa karnego, w: P. *Kardas, T. Sroka, W. Wróbel* (red.), Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla, t. 2, Warszawa 2012; M.J. *Lubelski*, O pilnej potrzebie podniesienia granicy wieku pełnej odpowiedzialności karnej, Arch. Krym. 2007–2008, t. XXIX–XXX; M.J. *Lubelski*, Odpowiedzialność karna nieletnich, w: P. *Hofmański, K. Zgrzyzek* (red.), Współczesne problemy procesu karnego i wymiaru sprawiedliwości. Księga ku czci Profesora K. Marszała, Katowice 2003; M.J. *Lubelski*, Zagadnienia stykowe k.k. i ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (art. 10 § 2, art. 10 § 3, art. 10 § 4, art. 38 § 3, art. 1 § 3 k.k.), w: T. *Bojarski, E. Skrętowicz* (red.), Teoretyczne i praktyczne problemy stosowania ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, Lublin 2001; S. *Łagodziński*, Esej o nowelizacji kodeksu karnego, Prok. i Pr. 2016, Nr 1; S. *Łagodziński*, Przesłanki ciągłe, ciąg przestępstw – realizm czy fikcja w prawie karnym, Prok. i Pr. 2000, Nr 10; S. *Łagodziński*, Przesłanki nieumyślnego spowodowania śmierci człowieka (art. 155 k.k.). Rozważania teoretyczne i praktyka ścigania, Prok. i Pr. 2014, Nr 7–8; J. *Majewski*, Czas popełnienia przestępstwa. Wybrane zagadnienia definicyjne, w: J. *Warylewski* (red.), Czas i jego znaczenie w prawie karnym, Gdańsk 2010; J. *Majewski*, Czy wolno wymierzać nieletniemu karę 25 lat pozbawienia wolności?, w: V. *Konarska-Wrżosek, J. Lachowski, J. Wójcikiewicz* (red.), Węzłowe problemy prawa karnego, kryminologii i polityki kryminalnej. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Andrzejowi Markowi, Warszawa 2010; J. *Majewski*, Czy znamię podmiotowe (subiektywne) jest jedną z cech konstytutywnych kontraktu?, w: J. *Majewski* (red.), Okoliczności wyłączające bezprawność czynu, Toruń 2008; J. *Majewski*, Glosa do wyr. SN z 8.3.2000 r., III KKN 231/98, OSP 2001, Nr 10; J. *Majewski*, Koncepcje obiektywnej przypisywalności skutku – żywotność i znaczenie we współczesnej polskiej nauce prawa karnego oraz wpływ na praktykę wymiaru sprawiedliwości w Polsce, w: J. *Giezek, O. Kardas* (red.), Obiektywne oraz subiektywne przypisanie odpowiedzialności karnej, Lex 2016; J. *Majewski*, Materialny element przestępstwa w projekcie kodeksu karnego, PS 1996, Nr 6; J. *Majewski*, O dwóch „wykładniowych” formach naruszenia zasady nullum crimen sine lege poenali anteriori na przykładzie jednego orzeczenia, w: J. *Jakubowska-Hara, C. Nowak, J. Skupiński* (red.), Reforma prawa karnego. Propozycje i komentarze. Księga pamiątkowa Profesor Barbary Kunickiej-Michalskiej, Warszawa 2008; J. *Majewski*, O pozaustawowym domniemaniu umyślności oraz jego szkodliwości, w: J. *Majewski* (red.), Umyślność i jej formy. Pokłosie VII Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego. Referaty i dyskusja, Toruń 2011; J. *Majewski*, O pożytkach i szkodach dotychczasowych dociekań nad problematyką źródeł obowiązku gwaranta, KPP 2004, Nr 4; J. *Majewski*, O wybranych pojęciach odpowiedzialności karnej, w: P. *Kardas, T. Sroka, W. Wróbel* (red.), Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla, t. 2, Warszawa 2012; J. *Majewski*, Określenie umyślności w projekcie kodeksu karnego na tle obowiązujących przepisów, WPP 1996, Nr 1; J. *Majewski*, Prawnkarne przypisywanie skutku przy zaniechaniu. Zagadnienia węzłowe, Kraków 1997; J. *Majewski*, Tak zwana kolizja obowiązków w prawie karnym, Warszawa 2002; J. *Majewski*, „Ten sam czyn” jako jedna z przesłanek kumulatywnej kwalifikacji, w: J. *Majewski* (red.), Zbieg przepisów oraz zbieg przestępstw w polskim prawie karnym, Toruń 2006; J. *Majewski*, Wpływ kontrawencjonalizacji na sytuację prawną osoby prawomocnie skazanej, w: L. *Leszczyński, E. Skrętowicz, Z. Holda* (red.), W kręgu teorii i praktyki prawa karnego. Księga poświęcona pamięci Profesora Andrzeja Wąska, Lublin 2005; J. *Majewski*, Zmiana ustawy karnej w czasie popełnienia czynu zabronionego, Pal. 2003, Nr 9–10; J. *Majewski, P. Kardas*, O dwóch znaczeniach winy w prawie karnym, PiP 1993, Nr 10; A. *Malinowski*, Kilka uwag o formalizacji wnioskowań w trybie analogia iuris i a contrario, AFPiFS 2017, Nr 2; M. *Matecki*, Glosa do post. SN z 15.2.2012 r., II KK 193/11, GSP – Prz.Orz. 2013, Nr 3; M. *Matecki*, Kryteria przypisania zamiaru winy nikowego (uwagi na marginesie wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 29 kwietnia 2013 r., II AKA 62/13), CzPKiNP 2013, Nr 19; M. *Matecki*, Między bezprawnością, karalnością i winą (na marginesie art. prof. Zbigniewa Jędrzejewskiego, CzPKiNP 2017, Nr 3; M. *Matecki*, Przypisanie winy. Podstawy teorii eskulpanta, Kraków 2009; M. *Matecki*, Umyślność i nieumyślność w projekcie nowelizacji kodeksu karnego (analiza wybranych

uwag krytycznych), Pal. 2014, Nr 5–6; *M. Małecki*, Z problematyki obiektywnego przypisania skutku (przypadek płonącego anioła), CzPKiNP 2013, Nr 2; *M. Maraszek*, Dolna granica wieku odpowiedzialności karnej w prawie polskim, Warszawa 2012; *M. Maraszek*, Odpowiedzialność karna nieletnich (art. 10 § 2 KK, art. 13 i 91 u.niel), PS 2011, Nr 7–8; *A. Marek*, Czyny współukarane na tle prawnej jedności przestępstwa, w: *J. Majewski* (red.), Zbieg przepisów oraz zbieg przestępstw w polskim prawie karnym, Toruń 2006; *A. Marek*, Ujęcie winy w prawie karnym jako problem kodyfikacyjny, w: *L. Leszczyński, E. Skrętowicz, Z. Holda* (red.), W kręgu teorii i praktyki prawa karnego. Księga poświęcona pamięci Profesora Andrzeja Wąska, Lublin 2005; *A. Marek*, Uwagi o reformie prawa dotyczącego nieletnich, Arch. Krym. 2007–2008, t. XXIX–XXX; *W. Mąciór*, Czyn ludzki i jego znaczenie w prawie karnym. Zagadnienia podstawowe, Warszawa 1990; *W. Mąciór*, Prawo karne: kiedy dochodzi do zbiegu przepisów ustawy, Rzeczp. 2007, Nr 69; *W. Mąciór*, Problem przestępstw nieumyślnych na tle aktualnych wymagań teorii i praktyki, Kraków 1968; *W. Mąciór*, Zbieg przepisów ustawy jako problem logiczny i prawny (artykuł napisany dla uczczenia 50-lecia pracy naukowej Profesora Władysława Woltera), PiP 1975, Nr 1; *M. Melezini*, Punitivność wymiaru sprawiedliwości karnej w Polsce w XX wieku, Białystok 2003; *B. Mik*, Charakter prawny odpowiedzialności podmiotów zbiorowych w świetle ustawy z dnia 28 października 2002 r., PS 2003, Nr 7–8; *J. Mikołajewicz*, Prawo intertemporalne. Zagadnienia teoretycznoprawne, Poznań 2000; *J. Mikołajewicz, H. Paluszkiwicz*, Rozstrzygnięcia intertemporalne prawa karnego, w: *J. Mikołajewicz* (red.), Problematyka intertemporalna w prawie. Zagadnienia podstawowe. Rozstrzygnięcia intertemporalne. Geneza i funkcje, Warszawa 2015; *E. Morawska*, Zasada *lex retro non agit* w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, PS 2002, Nr 4; *M. Nawrocki*, Czas popełnienia czynu zabronionego w polskim prawie karnym. Podstawowe zagadnienia materialno-prawne, Szczecin 2014; *M. Nawrocki*, Czas popełnienia niejednoznacznych czynów zabronionych *de lege lata* i *de lege ferenda*, PwD 2019, t. 37; *M. Nawrocki*, Definicje legalne w kodeksie karnym, PiP 2017, Nr 9; *M. Nawrocki*, Glosa do wyr. SN z 14.11.2016 r., III KK 273/16, Prok. i Pr. 2018, Nr 7; *M. Nawrocki*, Miejsce popełnienia czynu zabronionego, Warszawa 2016; *M. Nawrocki*, Miejsce popełnienia czynu zabronionego a jurysdykcja karna. Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 21.9.2017 r., IV KK 262/17, PwD 2020, t. 41; *M. Nawrocki*, O sposobie ustalania granicy wieku odpowiedzialności karnej, PiP 2019, Nr 9; *M. Nawrocki*, Przesłanki kierunkowe a zamiar niyby-ewentualny, Prok. i Pr. 2012, Nr 5; *M. Nawrocki*, Przesłanki trwałe w teorii i praktyce, Prok. i Pr. 2019, Nr 6; *M. Nawrocki*, Raz jeszcze o sposobie ustalania dolnej granicy wieku odpowiedzialności karnej (polemika z K. Burdziakiem), PiP 2022, Nr 4; *M. Nawrocki*, Reguły konstytucyjne w materialnym prawie karnym na przykładzie definicji czasu i miejsca popełnienia czynu zabronionego, w: *D. Ambroziuk i in.*, O pojmowaniu prawa i prawoznawstwa. Profesorowi Stanisławowi Czepicie in memoriam, Warszawa 2021; *M. Nawrocki*, Strona podmiotowa przestępstw kierunkowych, IN 2017, Nr 3; *M. Nawrocki*, Ustalanie zamiaru popełnienia przestępstw umyślnych, PwD 2020, t. 43; *M. Nawrocki*, Wyłączenie zasady terytorialności w prawie karnym (art. 5 KK) na przykładzie umowy międzynarodowej Polska-NATO (SOFA), w: *K. Flaga-Gierusińska, D. Wacinkiewicz, E. Cata-Wacinkiewicz* (red.), Obywatel – państwo – społeczność międzynarodowa, Warszawa 2014; *M. Nawrocki*, Zróżnicowanie karania czynów rozciągniętych w czasie, PS 2020, Nr 6; *B. Nita, A.R. Światłowski*, O retroaktywności prawa karnego (uwagi polemiczne na tle artykułu W. Wróbla), PS 1994, Nr 3; *B. Nita, A.R. Światłowski*, Zakaz łącznego stosowania przepisów ustawy nowej oraz ustawy dawnej na tle art. 4 § 1 k.k., Prok. i Pr. 2001, Nr 3; *M.A. Nowicki*, Europejska Konwencja Praw Człowieka. Wybór orzecznictwa, Warszawa 1998; *Z. Ostrichanska, D. Wójcik*, Zasady odpowiedzialności nieletnich wobec kodyfikacji karnej, PiP 1998, Nr 9–10; *L.K. Paprzycki*, Glosa do wyr. SN z 22.9.1999 r., III KKN 195/99, Pal. 2000, Nr 2–3; *L.K. Paprzycki*, Ustawa łagodniejsza, lecz kara surowsza, Rzeczp. z 21.5.1999 r.; *K. Patora*, Pojęcie „bezprawności” w różnych gałęziach prawa, Prok. i Pr. 2018, Nr 10; *W. Patryas*, Interpretacja karnistyczna. Studium metodologiczne, Poznań 1988; *W. Patryas*, Zaniechanie. Próba analizy metodologicznej, Poznań 1993; *K.J. Pawelec*, Glosa do wyr. SN z 8.4.2013 r., II K 206/12, Prok. i Pr. 2014, Nr 9; *M. Piech*, O dwóch znaczeniach czynu w kodeksie karnym, Prok. i Pr. 2009, Nr 6; *K. Piech*, Granice obowiązku gwaranta wykonującego zawód lekarza, RPEiS 2021, Nr 3; *T. Pietrzykowski*, Temporalny zakres obowiązywania prawa, PiP 2003, Nr 4; *T. Pietrzykowski*, Wsteczne działanie prawa i jego zakaz, Kraków 2004; *J. Piórkowska-Flieger*, Wątpliwość dotycząca skutkowego lub bezskutkowego charakteru wybranych typów przestępstw, w: *A. Błachnio-Parzych, J. Jakubowska-Hara, J. Kosonoga, H. Kuczyńska* (red.), Problemy wymiaru sprawiedliwości karnej. Księga jubileuszowa Profesora Jana Skupińskiego, Warszawa 2013; *E. Plebanek*, Karygodność jako element struktury przestępstwa w perspektywie zasady proporcjonalności, w: *T. Dukiet-Nagórska* (red.), Zasada proporcjonalności w prawie karnym, Warszawa 2010; *E. Plebanek*, Materialne określenie przestępstwa, Warszawa 2009; *L. Pohl*, Czy w skład czynu ciągłego mogą wchodzić zachowania niejednorodnie?, PiP 2021, Nr 4; *L. Pohl*, Jeszcze w sprawie propozycji zmian dotyczących czynu ciągłego, PwD 2020, t. 43; *L. Pohl*, O (nie)możliwości pociągnięcia osoby nieletniej do odpowiedzialności karnej za tzw. niewykonawcze formy współdziałania przestępczego na gruncie kodeksu karnego z 1997 r., w: *V. Konarska-Wrzošek, J. Lachowski, J. Wójcikiewicz* (red.), Węzłowe problemy prawa karnego, kryminologii i polityki kryminalnej. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Andrzejowi

Markowi, Warszawa 2010; *L. Pohl*, Ponownie w sprawie zakresu odpowiedzialności karnej osoby nieletniej według Kodeksu karnego z 1997 r. (zagadnienie form popełnienia czynu zabronionego) – uwagi o metodzie rozwiązania problemu, PwD 2018, t. 35; *L. Pohl*, Propozycja nowelizacji art. 12 Kodeksu karnego i sprzężona z nią propozycja nowelizacji art. 115 k.k., PwD 2019, t. 37; *L. Pohl*, Struktura normy sankcjonowanej w prawie karnym. Zagadnienia ogólne, Poznań 2007; *L. Pohl*, W sprawie proponowanych zmian części ogólnej kodeksu karnego (zagadnienia wybrane), PiP 2013, Nr 8; *L. Pohl*, Zakres odpowiedzialności karnej nieletniego w Kodeksie karnym z 1997 r. (o konieczności pilnej zmiany art. 10 § 2 k.k. – problem form popełnienia czynu zabronionego, PwD 2017, t. 30; *L. Pohl*, Zbieg przepisów ustawy i zbieg przestępstw – próba uporządkowania pojęć, RPEiS 2005, Nr 1; *J. Potulski*, Ocena stopnia społecznej szkodliwości czynu jako sposób realizacji zasady subsydiarności prawa karnego, GSP – Prz. Orz. 2005, Nr 3; *T. Przesławski*, Funkcja czynnika psychicznego w konstrukcji czynu zabronionego i formach winy, SI 2008, Nr 48; *T. Przesławski*, Pojęcie „zgoda” w konstrukcji zamiaru ewentualnego, SI 2008, Nr 49; *T. Przesławski*, Psychika, czyn, wina. Wpływ czynnika psychicznego na zachowanie człowieka i jego winę jako podstawę odpowiedzialności karnej, Warszawa 2008; *R. Rabiega*, Kilka refleksji na temat tzw. mieszanej strony podmiotowej w polskim prawie karnym, IN 2013, Nr 3; *R. Rabiega*, O zaniechaniu i usiłowaniu w kontekście mieszanej strony podmiotowej czynu zabronionego pod groźbą kary, IN 2011, Nr 2; *M. Rams*, Specyfika wykładni prawa karnego w kontekście brzmienia i celu prawa Unii Europejskiej, Warszawa 2016; *G. Rdzanek-Piwoń*, Granice nieletniości w polskim prawie karnym, Arch. Krym. 1993, t. XIX; *G. Rejman*, Teorie i formy winy w prawie karnym, Warszawa 1980; *G. Rejman*, Wina w konstrukcji kodeksu karnego z 1997 roku, w: *G. Baltruszyński* (red.), Prawo wczoraj i dziś. Studia dedykowane Profesor Katarzynie Sojce-Zielińskiej, Warszawa 2000; *G. Rejman*, Zasady odpowiedzialności karnej, Art. 8–31 KK. Komentarz, Warszawa 2009; *M. Rodzyńkiewicz*, Kilka uwag o relacyjnym ujęciu winy w prawie karnym, RPEiS 2001, Nr 4; *M. Rodzyńkiewicz*, Określenie umyślności i nieumyślności w projekcie kodeksu karnego, PS 1995, Nr 5; *M. Rodzyńkiewicz*, Pojęcie winy w prawie karnym – próba analizy krytycznej na tle ujęcia relacyjnego, RPEiS 1992, Nr 3; *M. Rodzyńkiewicz*, Pojęcie zaniechania a odpowiedzialność za przestępstwa popełnione przez zaniechanie w projekcie kodeksu karnego, PPK 1994, Nr 11; *M. Rodzyńkiewicz*, Próba analizy prawnokarnej konstrukcji umyślności, RPEiS 1990, Nr 3–4; *M. Rodzyńkiewicz*, Treść pojęcia czynu w prawie karnym jako efekt procedury modelowania, w: *Z. Cwiągalski*, *M. Szewczyk*, *S. Waltoś*, *A. Zoll* (red.), Problemy odpowiedzialności karnej, Księga ku czci Profesora Kazimierza Buchały, Kraków 1994; *M. Romańczuk-Grąca*, Pojęcie i funkcje przymusu psychicznego w polskim prawie karnym, Warszawa 2020; *C. Roxin*, Problematyka obiektywnego przypisania, w: *T. Kaczmarek* (red.), Teoretyczne problemy odpowiedzialności karnej w polskim oraz niemieckim prawie karnym, Wrocław 1990; *A. Rybak*, Niektóre problemy międzyczasowego prawa karnego, Prok. i Pr. 2001, Nr 12; *A. Rybak*, O istocie kumulatywnej kwalifikacji przepisów ustawy, Pal. 1999, Nr 9–10; *A. Rychlewska*, Zasada nullum crimen sine lege na tle współczesnej idei państwa prawa, CzPKiNP 2017, Nr 3; *A. Rychlewska-Hotel*, Zasada nullum crimen sine lege jako wymóg przewidywalności konsekwencji prawnokarnych, Kraków 2009; *I. Rzeplińska*, Nietelni i reakcja na ich czyn, w: *A. Adamski*, *J. Bojarski*, *P. Chrzczonowicz*, *M. Leciak* (red.), Nauki penalne wobec szybkich przemian socjokulturowych. Księga jubileuszowa Profesora Mariana Filara, t. 1, Toruń 2012; *G. Sidor*, Zatrzymanie osoby przez kapitana statku morskiego, SIL 2014, Nr 21; *Z. Sienkiewicz*, O dyrektywie wymiaru kary wobec nieletnich i młodocianych (uwagi na tle art. 54 § 1 k.k.), w: *J. Skorupka* (red.), Rzędny proces karny. Księga jubileuszowa Profesor Zofii Świdry, Warszawa 2009; *Z. Sienkiewicz*, System sądowych środków wobec nieletnich w prawie polskim, Wrocław 1989; *O. Sitarz*, Zmiana ustawy karnej w kontekście wyboru zasady intertemporalnej (art. 1 § 1 a art. 4 § 1 k.k.), PS 2015, Nr 3; *A. Skowron*, Glosa do wyr. SN z 8.4.2013 r., II K 206/12, Lex 2013; *M. Sławiński*, Intertemporalne zagadnienia nowelizacji przepisów o karze łącznej. Wybrane problemy w aspekcie art. 19 ustawy nowelizującej z 20 lutego 2015, Pal. 2015, Nr 7–8; *M. Smarzewski*, O wprowadzeniu humanizmu do kodeksu karnego, Prok. i Pr. 2011, Nr 1; *C. Sońta*, Wina w kodeksie karnym na tle teorii winy, w: *L. Gardocki*, *M. Królikowski*, *A. Walczak-Żochowska* (red.), Gaudium in litteris est. Księga jubileuszowa ofiarowana Pani Profesor Genowefie Rejman z okazji osiemdziesiątych urodzin, Warszawa 2005; *C. Sońta*, Wybrane zagadnienia granic wykładni w prawie karnym w świetle zasady nullum crimen sine lege, WPP 2004, Nr 4; *M. Sowa*, Odpowiedzialność karna sprawców przestępstw internetowych, Prok. i Pr. 2002, Nr 4; *A. Spotowski*, O artykule 10 kodeksu karnego po dziesięciu latach obowiązywania – krytycznie, PiP 1979, Nr 10; *A. Spotowski*, O nowe ujęcie zbiegu przepisów i przestępstw, PiP 1989, Nr 9; *A. Spotowski*, Pomijalny (pozorny) zbieg przepisów ustawy i przestępstw, Warszawa 1976; *T. Sroka*, Odpowiedzialność karna za niewłaściwe leczenie. Problematyka obiektywnego przypisania skutku, Warszawa 2013; *M. Stanowska*, *A. Walczak-Żochowska*, *K. Wierzbowski*, Uwagi o profilu ustawy o postępowaniu z nieletnimi. Zagadnienia materialnoprawne i procesowe, PiP 1983, Nr 6; *B. Stańdo-Kawecka*, Odpowiedzialność karna nieletnich a nowy kodeks karny, Pal. 1998, Nr 9–10; *B. Stańdo-Kawecka*, Prawo karne nieletnich. Od opieki do odpowiedzialności, Warszawa 2007; *R.A. Stefański*, Glosa do wyr. SN z 8.4.2013 r., II K 206/12, PiP 2014, Nr 11; *R.A. Stefański*, Kryteria wyboru przepisu przewidującego karę najsurowszą, Prok. i Pr. 2007, Nr 9; *R.A. Stefański*, Ustawa względniejsza dla sprawcy,

Prok. i Pr. 1995, Nr 9; *S. Stomma*, Fikcja winy, PiP 1947, Nr 10; *A. Strzembosz*, Klauzule generalne w projekcie kodeksu karnego (redakcja z grudnia 1991 r.), w: *S. Waltoś, Z. Doda, A. Światłowski, J. Rybak, Z. Wrona* (red.), Problemy kodyfikacji prawa karnego. Księga ku czci Profesora Mariana Cieślaka, Kraków 1993; *B. Sygit*, Zbrodnia jako kategoria przestępstwa. Studium prawnokarne i polityczno-kryminalne, Toruń 2005; *K. Szczucki*, O publicznym charakterze prawa karnego w kontekście obowiązku kryminalizacji, w: *M. Błaszczak, A. Zientara* (red.), Interdyscyplinarność – w nauce najciekawsze rzeczy dzieją się na styku różnych dziedzin. Księga jubileuszowa Profesor Małgorzaty Król-Bogomilskiej, Warszawa 2021; *A.J. Szwarc*, Pojęcie zdolności do ponoszenia odpowiedzialności karnej, w: *P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel* (red.), Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla, t. 2, Warszawa 2012; *A.J. Szwarc*, Wyłączenie odpowiedzialności karnej za wypadki sportowe, w: *J. Majewski* (red.), Okoliczności wyłączające bezprawność czynu, Toruń 2008; *S. Śliwiński*, Polskie prawo karne materialne, Warszawa 1946; *A.R. Światłowski*, Miejsce popełnienia przestępstwa a odpowiedzialność karna – zarys problematyki, MoP 1993, Nr 4; *D. Świecki*, Wina w prawie karnym materialnym i procesowym, Prok. i Pr. 2009, Nr 11–12; *S. Tarapata*, Glosa do wyr. SA w Krakowie z 19.5.2016 r., II AKA 65/16, OSP 2017, Nr 7–8; *S. Tarapata*, Obiektywna czy subiektywna przewidywalność? Głos w sprawie sporu dotyczącego nieświadomej nieumyślności, CzPKiNP 2015, Nr 1; *S. Tarapata*, Przypisanie sprawstwa skutku w sensie dynamicznym w polskim prawie karnym, Kraków 2009; *S. Tarapata*, Wymiar kary za czyn ciągły z art. 12 § 1 k.k. (analiza krytyczna art. 57b k.k.), PiP 2021, Nr 12; *M. Tarnawski*, Zagadnienia jedności i wielości przestępstw, Poznań 1977; *D. Tokarczyk*, Koncepcja obiektywnego przypisania skutku (uwagi na marginesie postanowienia Sądu Najwyższego), PiP 2015, Nr 4; *D. Tokarczyk*, Nieumyślność w świetle propozycji nowelizacji kodeksu karnego, Pal. 2014, Nr 1–2; *D. Tokarczyk*, Spory wokół teorii obiektywnego przypisania skutku w świetle projektu nowelizacji kodeksu karnego, PiP 2013, Nr 10; *M. Tomczyk*, Zasada nullum crimen sine lege certa i jej ograniczenia na tle języka etnicznego, RPEiS 2018, Nr 2; *M. Trafny*, Zasada humanitaryzmu w kodeksie karnym, Prok. i Pr. 2007, Nr 3; *P. Tułaja*, Stosowanie Konstytucji RP w świetle zasady jej nadrzędności (wybrane problemy), Kraków 2003; *T. Tyburcy*, Przedmiot ochrony przepisu typizującego czyn zabroniony, PPUW 2017, Nr 1; *L. Tyszkiewicz*, O definicji przestępstwa, jej strukturze i elementach, PPKUŚ 1995, Nr 21; *L. Tyszkiewicz*, Problem istoty winy w projekcie kodeksu karnego z 1994 r. (uwagi krytyczne i wnioski de lege ferenda), PiP 1995, Nr 3; *I. Urbaniak-Mastalerz*, Badanie umyślności przestępstwa składania fałszywych zeznań, w: *E. Pływaczewski, E. Jurgielewicz-Delegacz, D. Dajnowicz-Piesiecka* (red.), Współczesna przestępczość i patologie społeczne z perspektywy interdyscyplinarnych badań kryminologicznych, Warszawa 2017; *A. Walczak-Żochowska*, Kilka uwag o kształtowaniu się odpowiedzialności karnej nieletnich w polskim prawie karnym, w: *L. Gardocki, M. Królikowski, A. Walczak-Żochowska* (red.), Gaudium in litteris est. Księga jubileuszowa ofiarowana Pani Profesor Genowefie Rejman z okazji osiemdziesiątych urodzin, Warszawa 2005; *J. Warylewski*, Społeczna szkodliwość czynu w nowym kodeksie karnym – próba określenia, PS 1998, Nr 7–8; *J. Warylewski*, Zasada ustawowej określoności przesłanek odpowiedzialności karnej a kontratypanoza, w: *J. Majewski* (red.), Okoliczności wyłączające bezprawność czynu, Toruń 2008; *J. Waszczyński*, Jeszcze w sprawie zamiaru ewentualnego, Pal. 1977, Nr 5; *J. Waszczyński* (red.), Prawo karne w zarysie. Nauka o ustawie karnej i o przestępstwie, Łódź 1979; *J. Waszczyński*, Wina a prewencyjny aspekt kary, w: *Z. Cwiągalski, M. Szewczyk, S. Waltoś, A. Zoll* (red.), Problemy odpowiedzialności karnej. Księga ku czci Profesora Kazimierza Buchały, Kraków 1994; *A. Wąsek*, Ewolucja karnoprawnego pojęcia winy w powojennej Polsce, w: *T. Bojarski* (red.), Problemy ewolucji prawa karnego, Lublin 1990; *A. Wąsek*, Kilka uwag o funkcjonowaniu art. 4 § 1 i 2 kodeksu karnego z 1997 roku, w: *T. Bojarski, E. Gdulewicz, J. Szreniawski* (red.), Konstytucyjny ustrój państwa. Księga jubileuszowa Profesora Wiesława Skrzydły, Lublin 2000; *A. Wąsek*, Odpowiedzialność karna za nieprzeszkodzenie przestępstwu, Warszawa 1973; *A. Wąsek*, Przepis art. 2 kodeksu karnego z 1997 r. na tle prawnoporównawczym, w: *A. Łopatka, B. Kunicka-Michalska, S. Kiewlicz* (red.), Prawo, społeczeństwo, jednostka. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Leszkowi Kubickiemu, Warszawa 2003; *A. Wąsek*, Refleksje nad zagadnieniami tradycji i postępu w polskim prawie karnym, w: *R. Tokarczyk* (red.), Tradycja i postęp w prawie. Zbiór rozpraw, Lublin 1983; *A. Wąsek*, W gąszczu problematyki przedawnienia w prawie karnym, w: *P. Hofmański, K. Zgryzek* (red.), Współczesne problemy procesu karnego i wymiaru sprawiedliwości. Księga ku czci Profesora Kazimierza Marszałka, Katowice 2003; *P. Wiatrowski*, Dyrektywy interpretacyjne systemowej wykładni przepisów prawa karnego materialnego w orzecznictwie Sądu Najwyższego, CZPKiNP 2009, Nr 2; *P. Wiliński*, Konstytucyjne gwarancje nullum crimen sine lege a przepisy odsyłające w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, w: *A. Błachnio-Parzych, J. Jakubowska-Hara, J. Kosonoga, H. Kuczyńska* (red.), Problemy wymiaru sprawiedliwości karnej. Księga jubileuszowa Profesora Jana Skupińskiego, Warszawa 2013; *P. Wiliński*, Zarys teorii konfliktu w prawie karnym, Warszawa 2020; *J. Wojciechowski*, Odpowiedzialność za „stare” przestępstwa pod rządami nowego Kodeksu karnego, MoP 1997, Nr 12; *J.M. Wojciechowski*, Przepisy karne dotyczące ciszy wyborczej w świetle zasady nullum crimen sine lege, PiP 2017, Nr 8; *W. Wolter*, Dziesiąty rok obowiązywania przepisów artykułu 10 kodeksu karnego, PiP 1979, Nr 5; *W. Wolter*, Kumulatywny zbieg przepisów ustawy, Warszawa 1960; *W. Wolter*, Nauka o przestępstwie. Analiza prawnicza na podstawie części ogólnej

kodeksu karnego z 1969 r., Warszawa 1973; *W. Wolter*, O czynie jako działaniu i zaniechaniu przestępnym, PiP 1956, Nr 5–6; *W. Wolter*, Prawo karne. Zarys wykładu systematycznego, Warszawa 1947; *W. Wolter*, Reguly wyłączenia wielości ocen w prawie karnym, Warszawa 1961; *W. Wolter*, Uprzywilejowane typy przestępstw, PiP 1976, Nr 1–2; *W. Wolter*, W sprawie tzw. zamiaru ewentualnego, NP 1957, Nr 5; *W. Wolter*, Z rozważań nad winą nieumyślną, PiP 1962, Nr 5–6; *W. Wolter*, Zarys systemu prawa karnego, Kraków 1933; *W. Wróbel* (red.), Nowelizacja prawa karnego 2015. Komentarz, Kraków 2015; *W. Wróbel*, O definiowaniu retroaktywności w orzeczeniach Trybunału Konstytucyjnego, w: *A. Jankiewicz, J. Trzczyński* (red.), Konstytucja i gwarancje jej przestrzegania. Księga pamiątkowa ku czci Prof. Janiny Zakrzewskiej, Warszawa 1996; *W. Wróbel*, O domniemaniach w zakresie przesłanek odpowiedzialności karnej, Prace Instytutu Prawa Własności Intelektualnej UJ 2006, Nr 96; *W. Wróbel*, Prawotwórcze tendencje w orzecznictwie Sądu Najwyższego w sprawach karnych. Mit czy rzeczywistość?, w: *L. Leszczyński, E. Skrętowicz, Z. Holda* (red.), W kręgu teorii i praktyki prawa karnego. Księga poświęcona pamięci Profesora Andrzeja Wąska, Lublin 2005; *W. Wróbel*, Relacyjne i wartościujące ujęcie bezprawności w prawie karnym, PPK 1993, Nr 8; *W. Wróbel*, Struktura normatywna przepisu prawa karnego, RPEiS 1993, Nr 3; *W. Wróbel*, Wina i zawinienie a strona podmiotowa czynu zabronionego, czyli o potrzebie posługiwania się w prawie karnym pojęciem winy umyślnej i winy nieumyślnej, w: *J. Giezek* (red.), Przeszłość, kara, polityka kryminalna. Problemy tworzenia i funkcjonowania prawa. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Tomasza Kaczmarka, Kraków 2006; *W. Wróbel*, Z problematyki tak zwanego pozornego zbiegu przepisów ustawy w prawie karnym, w: *J. Majewski* (red.), Zbieg przepisów oraz zbieg przestępstw w polskim prawie karnym, Toruń 2006; *W. Wróbel*, Z zagadnień retroaktywności prawa karnego, PS 1993, Nr 4; *W. Wróbel*, Zmiana normatywna i zasady intertemporalne w prawie karnym, Kraków 2003; *J. Wyrembak*, Bezprawność jako sprzeczność czynu sprawcy z normą prawną, WPP 2007, Nr 3; *J. Wyrembak*, Ogólna definicja przestępstwa a opis jego materialnej treści, PiP 1993, Nr 4; *J. Wyrembak*, Zasada nullum crimen sine lege a wykładnia prawa (ze szczególnym uwzględnieniem pozycji metody językowej), PS 2009, Nr 1; *J. Wyrembak*, Zasadnicza wykładnia znamion przestępstw. Pozycja metody językowej oraz rezultatów jej użycia, Warszawa 2009; *V. Vachev*, Czyn i jego znamienność w strukturze przestępstwa – zarys problematyki, w: *M. Błaszczak, A. Zientara* (red.), Interdyscyplinarność – w nauce najciekawsze rzeczy dzieją się na styku różnych dziedzin. Księga jubileuszowa Profesor Małgorzaty Król-Bogomilskiej, Warszawa 2021; *S. Zablocki*, Zagadnienie przypisywalności skutku w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego, KPP 2004, Nr 4; *A. Zachuta*, Przeszłość ciągła – czyn ciągły i ciąg przestępstw, PS 2003, Nr 3; *D. Zajac*, Odpowiedzialność karna za czyny popełnione za granicą, Kraków 2017; *P. Zakrzewski*, Stopniowanie winy w prawie karnym, Warszawa 2016; *T. Zalaśkiński*, Definiowanie retroaktywności w polskiej doktrynie prawa i orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, PiP 2004, Nr 4; *W. Zalewski*, Problemy z przypisaniem skutku w polskim prawie karnym, GSP 2003, t. XI; *W. Zalewski*, Przeszłość ciągła de lege lata i de lege ferenda, Prok. i Pr. 2003, Nr 4; *W. Zalewski*, Sprawiedliwość naprawcza – początek ewolucji polskiego prawa karnego?, Gdańsk 2006; *R. Zawłocki*, Karygodność czynu zabronionego jako podstawa proporcjonalnej kary kryminalnej, w: *T. Dukiet-Nagórska* (red.), Zasada proporcjonalności w prawie karnym, Warszawa 2010; *R. Zawłocki*, Nieumyślność jako podstawa odpowiedzialności karnej – w poszukiwaniu kompromisu, MoP 2008, Nr 11; *R. Zawłocki*, O kryteriach oceny społecznej szkodliwości czynu, w: *P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel* (red.), Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla, t. 2, Warszawa 2012; *R. Zawłocki*, O metodzie interpretacji przepisów prawa karnego, RPEiS 2004, Nr 4; *R. Zawłocki*, O przewrotnej naturze problematyki tożsamości czynu, w: *P. Wiliński, R. Zawłocki* (red.), Tożsamość czynu w prawie karnym, Warszawa 2021; *R. Zawłocki*, Pojęcie i funkcje społecznej szkodliwości czynu w prawie karnym, Warszawa 2007; *R. Zawłocki*, Społeczna szkodliwość czynu – karnistyczna utopia? (rozważania na kanwie najnowszego orzecznictwa Sądu Najwyższego), w: *A. Adamski, J. Bojarski, P. Chrzczonowicz, M. Leciak* (red.), Nauki penalne wobec szybkich przemian socjokulturowych. Księga jubileuszowa Profesora Mariana Filara, t. 1, Toruń 2012; *R. Zawłocki*, Zamiar przestępny sprawcy przestępstwa obraży uczuć religijnych. Komentarz do uchwały SN z 29.10.2012 r., I KZP 12/12, Legalis 2013; *R. Zawłocki, M. Gałęski*, Blankietowe przepisy karne i zasada „nullum crimen sine lege”. Komentarz do wyr. SN z 9.7.2014 r., II KK 154/14, Legalis 2014; *R. Zawłocki, M. Gałęski*, Kryteria obiektywnego przypisania dotyczące relacji zachowania sprawcy do zachowań innych osób. Komentarz do wyr. SN z 4.7.2013 r., III KK 33/13, Legalis 2014; *A. Żebik*, Czyn jako zachowanie się celowe a problematyka winy, PiP 1970, Nr 2; *I. Zgoliński*, Kierunki rozwoju polskiego prawa karnego w świetle jego reformy, w: *D. Kala, I. Zgoliński* (red.), Reforma prawa karnego materialnego i procesowego z 2015 r. Wybrane zagadnienia, Warszawa 2015; *I. Zgoliński*, Zniesławienie w polskim prawie karnym. Zagadnienia teorii i praktyki, Warszawa 2013; *I. Zgoliński*, Dopuszczalność stosowania przepisów Kodeksu karnego wykonawczego do wykonywania orzeczeń lustracyjnych, Prawo i Więź 2021, Nr 2; *E. Zielińska*, Prawo karne jako instrument wdrażania polityki unijnej. Prokuratura Europejska mrzonka czy rzeczywistość, w: *Z. Jędrzejewski, M. Królikowski, Z. Wiernikowski, S. Żółtek* (red.), Między nauką a praktyką prawa karnego. Księga jubileuszowa Profesora Lecha Gardockiego, Warszawa 2014; *J. Zientek*, Karygodność i wina jako przesłanki odpowiedzialności

w nowym kodeksie karnym, Prok. i Pr. 1998, Nr 6; *J. Zientek*, Rola stopnia społecznej szkodliwości czynu w nowym kodeksie karnym, Prok. i Pr. 1998, Nr 9; *S. Zimmermann-Cychoz*, Pozaustawowe znamiona przestępstwa w świetle konstytucyjnej zasady proporcjonalności, w: *T. Dukiet-Nagórska* (red.), Zasada proporcjonalności w prawie karnym, Warszawa 2010; *A. Zoll*, Czy nieletniość jest okolicznością wyłączającą winę?, w: *P. Hofmański, S. Waltoś* (red.), W kręgu prawa nieletnich. Księga pamiątkowa ku czci Profesor Marianny Korcyl-Wolskiej, Warszawa 2009; *A. Zoll*, Głosa do post. SN z 9.3.2006 r., V KK 271/05, OSP 2007, Nr 1; *A. Zoll*, Karalność i karygodność czynu jako odrębne elementy struktury przestępstwa, w: *T. Kaczmarek* (red.), Teoretyczne problemy odpowiedzialności karnej w polskim i niemieckim prawie karnym, Wrocław 1990; *A. Zoll*, Kontratypy a okoliczności wyłączające bezprawność czynu, w: *J. Majewski* (red.), Okoliczności wyłączające bezprawność czynu, Toruń 2008; *A. Zoll*, Kwalifikacja prawna czynu i wina niepoczytalnego sprawcy, w: *J. Majewski* (red.), Okoliczności wyłączające winę, Toruń 2010; *A. Zoll*, Materialne określenie przestępstwa, Prok. i Pr. 1997, Nr 2; *A. Zoll*, Nowa kodyfikacja karna w świetle Konstytucji, CzPKiNP 1997, Nr 2; *A. Zoll*, Nowa kodyfikacja karna w świetle Konstytucji, w: *M. Wyrzykowski* (red.), Konstytucyjne podstawy systemu prawa, Warszawa 2001; *A. Zoll*, O normie prawnej z punktu widzenia prawa karnego, KSP 1990, Nr 23; *A. Zoll*, Odpowiedzialność karna lekarza za niepowodzenie w leczeniu, Warszawa 1988; *A. Zoll*, Okoliczności wyłączające bezprawność czynu. Zagadnienia ogólne, Warszawa 1982; *A. Zoll*, „Pozaustawowe” okoliczności wyłączające odpowiedzialność karną w świetle konstytucyjnej zasady podziału władzy, w: *L. Leszczyński, E. Skrętowicz, Z. Hołda* (red.), W kręgu teorii i praktyki prawa karnego. Księga poświęcona pamięci Profesora Andrzeja Wąska, Lublin 2005; *A. Zoll*, Prace nad nowelizacją przepisów części ogólnej kodeksu karnego, PiP 2012, Nr 11; *A. Zoll*, Problemy tzw. przestępstwa ciągłego w propozycjach projektu kodeksu karnego, PS 1994, Nr 3; *A. Zoll*, Typ czynu zabronionego charakteryzującego się nieumyślnością, w: *J. Majewski* (red.), Nieumyślność. Pokłosie VIII Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego, Toruń 2012; *A. Zoll*, W sprawie kontratypów (polemika), PiP 2009, Nr 4; *A. Zoll*, Wina i kara, Nauka 2004, Nr 1; *A. Zoll*, Zasada określoności czynu zabronionego pod groźbą kary w orzecznictwie trybunału Konstytucyjnego, w: *M. Zubik* (red.), Księga XX-lecia orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, Warszawa 2006; *A. Zoll*, Zasady odpowiedzialności karnej, NKPK 1998, t. XII; *A. Zoll*, Zbieg przepisów określających typy czynów zabronionych o zróżnicowanej stronie podmiotowej, w: *J. Majewski* (red.), Zbieg przepisów oraz zbieg przestępstw w polskim prawie karnym, Toruń 2006; *A. Zoll*, Znaczenie konstytucyjnej zasady podziału władzy dla prawa karnego materialnego, RPEiS 2006, Nr 2; *S. Żółtek*, O znamionach prawnokarnych, w: *Z. Jędrzejewski, M. Królikowski, Z. Wiernikowski, S. Żółtek* (red.), Między nauką a praktyką prawa karnego. Księga jubileuszowa Profesora Lecha Gardockiego, Warszawa 2014; *S. Żółtek*, Prawo karne gospodarcze w aspekcie zasady subsydiarności, Warszawa 2009.

Art. 1. [Warunki odpowiedzialności]

§ 1. Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia.

§ 2. Nie stanowi przestępstwa czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma.

§ 3. Nie popełnia przestępstwa sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu.

Uzasadnienie rządowego projektu KK: „Nowy Kodeks zajmuje stanowisko, że konieczne jest wyrażenie w Kodeksie karnym wprost uzależnienia odpowiedzialności karnej od winy. Przemawia za tym także potrzeba wzmocnienia funkcji gwarancyjnej prawa karnego. Kierując się wskazaniem współczesnej doktryny prawa karnego, Kodeks wyraźnie oddziela winę od podmiotowej strony czynu zabronionego (umyślności albo nieumyślności). Granice winy są precyzowane w przepisach rozdziału III (wyłączający winę stan wyższej konieczności – art. 26 § 2 KK, usprawiedliwiony błąd co do okoliczności wyłączający bezprawność czynu albo winę – art. 29 KK lub co do bezprawności czynu – art. 30 KK, niepoczytalność – art. 31 § 1 KK). Nie wyłącza się jednak jeszcze innych sytuacji wyjątkowych, w których mimo popełnienia czynu zabronionego nie będzie można przypisać sprawcy winy. Kodeks wprowadza więc jednoznacznie zasadę odpowiedzialności tylko za czyn zawiniony. Nie przesądza jednak akceptacji określonej teorii winy, pozostawiając to doktrynie i orzecznictwu. Wprowadzenie przepisu wymagającego przypisania winy zmusi sądy do poświęcenia temu zagadnieniu w postępowaniu znacznie więcej uwagi, niż ma to miejsce dotychczas. Wina musi być samodzielnie ustalonym w postępowaniu karnym elementem przestępstwa” (I. Fredrich-Michalska, B. Stachurska-Marcińczak (red.), Nowe kodeksy karne, s. 118–119).

Spis treści

	Nb		Nb
I. Zasada legalizmu	1–17	3. Materialny element przestępstwa	20
1. Treść zasady <i>nullum crimen, nulla poena sine lege poenali anteriori</i>	1	4. Ustalenie karygodności w indywidualnym przypadku czynu zabronionego	21
2. Treść zasady <i>nulla poena sine lege</i>	2	5. Kolejność badania elementów struktury czynu zabronionego	22
3. Treść zasady <i>lex retro non agit</i>	3	6. Problem dopuszczalności przyjęcia znikomej szkodliwości społecznej zbrodni	23
4. Prawo człowieka do bezpieczeństwa prawnego w demokratycznym państwie prawnym	4	7. Znikomy stopień społecznej szkodliwości na tle szczególnych przypadków	24
5. Konstytucyjne i międzynarodowe standardy zasady legalizmu	5	8. Znikomy stopień społecznej szkodliwości a odpowiedzialność za wykroczenie	25
6. Pojęcie odpowiedzialności karnej na tle przepisów Konstytucji RP i KK	6	9. Pojęcie społecznej szkodliwości	26
7. Odpowiedzialność podmiotów zbiorowych	7	10. Ocenność kryteriów społecznej szkodliwości	27
8. Znamię „popelnia”	8	III. Zasada winy	28–37
9. Podmiot ponoszący odpowiedzialność	9	1. Treść zasady winy	28
10. Pojęcie czynu zabronionego	10	2. Stopniowanie winy	29
11. Ustawa jako źródło prawa karnego	11	3. Funkcje winy	30
12. Zasada określoności	12	4. Wina a czas czynu	31
13. Wykładnia przepisów prawa karnego	13	5. Pojęcie winy – teorie winy	32
14. Karalność czynu zabronionego	14	6. Wina umyślna – wina nieumyślna	33
15. Pojęcie czynu w prawie karnym	15	7. Konstytucyjne podstawy zasady winy	34
16. Ustawowe określenie skutku	16	8. Przypisanie winy	35
17. Problem związku przyczynowego	17	9. Okoliczności uchylające winę	36
II. Karygodność	18–27	10. Wina a społeczna szkodliwość czynu	37
1. Społeczna szkodliwość czynu zabronionego	18		
2. Stopień społecznej szkodliwości	19		

I. Zasada legalizmu

1 1. **Treść zasady *nullum crimen, nulla poena sine lege poenali anteriori*.** Przepis art. 1 § 1 KK zawiera określenie zasadniczych elementów struktury przestępstwa oraz wskazuje jedną z ustawowych podstaw odpowiedzialności karnej, stanowiącą naczelną zasadę prawa karnego materialnego – zasadę legalizmu. Mieści się ona w formule *nullum crimen, nulla poena sine lege poenali anteriori*, co oznacza, że nie ma przestępstwa bez ustawy, nie ma kary bez ustawy oraz ustawa nie działa wstecz. Zarówno przestępstwo, jak i kara muszą być określone przez ustawę, i to ustawę wcześniejszą od daty popełnienia czynu zabronionego (czas popełnienia czynu zabronionego – zob. uw. do art. 6). Wynika stąd wskazanie, że jedynym źródłem prawa karnego może być ustawa, co stawia poza nawias źródeł prawa karnego zarówno zwyczaj, jak i orzecznictwo sądowe oraz doktrynę. Nie może go tworzyć także prawo miejscowe (wyr. TK z 8.7.2003 r., P 10/02, OTK-A 2003, Nr 6, poz. 62).

Źródłem prawa karnego może być wyłącznie akt normatywny mający formę pisemną, a ponadto musi mieć on ściśle określone właściwości. Zasadnie podkreśla się w literaturze, że „prawo pisane daje najlepszą gwarancję tego, iż czyn zostanie określony z należyтым wyprzedzeniem i w sposób możliwie dokładny” (A. Rychlewska, Zasada *nullum crimen sine lege*).

Zasada ujęta w art. 1 KK obejmuje cztery reguły szczegółowe: 1) zasadę *nullum crimen, nulla poena sine lege scripta* – przez co należy rozumieć nakaz określoności przestępstwa (typizacja czynu zabronionego) i kary **przez ustawę**, czyli akt normatywny odpowiadający określonym wymogom ustalonym prawem (szerzej o zasadzie *nullum crimen sine lege scripta* zob. A. Grześkowiak, Zasada, s. 79–101); 2) zasadę *nullum crimen, nulla poena sine lege stricta* – zawierającą **zakaz analogii i wykładni rozszerzającej** na niekorzyść sprawcy czynu zabronionego; 3) zasadę *nullum crimen, nulla poena sine lege certa* – z czego wynika zakaz tworzenia **niedookreślonych i nieostrych typów** przestępstw i **nieokreślonych kar** grożących za przestępstwo (szerzej o zasadzie *nullum crimen sine lege certa* zob. L. Gardocki, Zasada,

[Przejdź do księgarni →](#)